

II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 6ης Οκτωβρίου 2006

για τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για τη συνοχή

(2006/702/ΕΚ)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,

τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999⁽¹⁾, και ιδίως το άρθρο 25 πρώτο εδάφιο,

την πρόταση της Επιτροπής,

τη σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

τη γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

(1) Το άρθρο 158 της συνθήκης προβλέπει ότι, για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής της συνοχής, η Κοινότητα αποσκοπεί στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διάφορων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών.

(2) Σύμφωνα με το άρθρο 25 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, θα πρέπει να καταρτισθούν στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή ώστε να ορισθεί ένα ενδεικτικό πλαίσιο για την παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ταμείου Συνοχής (εφεξής «τα Ταμεία»), λαμβάνοντας υπόψη άλλες σχετικές κοινοτικές πολιτικές, με σκοπό την προώθηση της αρμονικής, ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης της Κοινότητας.

(3) Η διεύρυνση έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική διεύρυνση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Κοινότητα, αν και ορισμένα από τα φτωχότερα τμήματα των νέων κρατών μελών εμφανίζουν ορισμένους από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Επομένως, η διεύρυνση αποτελεί πρωτοφανή ευκαιρία για τη βελτίωση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας στην Κοινότητα συνολικά, γεγονός το οποίο θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται στις εν λόγω στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές.

(4) Το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2005 επιβεβαίωσε ότι η Κοινότητα θα πρέπει να κινητοποιήσει όλους τους κατάλληλους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους –συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής της συνοχής– για την επίδιωξη των στόχων του ανανεωμένου θεματολογίου της Λισαβόνας, που συνίσταται σε ενοποιημένες κατευθυντήριες γραμμές, συμπεριλαμβανομένων των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών και των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση που εξέδωσε το Συμβούλιο.

(5) Για την επίτευξη των στόχων της συνθήκης, και ιδίως του στόχου που αφορά την προώθηση της πραγματικής οικονομικής σύγκλισης, οι ενέργειες που υποστηρίζονται από τους περιορισμένους πόρους τους οποίους διαθέτει η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να επικεντρωθούν στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, όπως προβλέπει το ανανεωμένο θεματολόγιο της Λισαβόνας.

(¹) ΕΕ L 210 της 31.7.2006, σ. 25.

- (6) Επομένως, ο σκοπός αυτών των στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών θα πρέπει να είναι η ενίσχυση της αύξησης του στρατηγικού περιεχομένου της πολιτικής της συνοχής με σκοπό να ενισχυθούν οι συνέργιες με τους στόχους της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισαβόνας και να υποστηριχθεί η επίτευξή τους.
- (7) Το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2005 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είναι απαραίτητη η μεγαλύτερη συμμετοχή στους στόχους του νέου θεματολογίου της Λισαβόνας, στους οποίους συμμετέχουν περιφερειακοί και τοπικοί φορείς και κοινωνικοί εταίροι, ιδίως σε τομείς όπου η μεγαλύτερη γειτνίαση έχει ουσιαστική σημασία, όπως η καινοτομία, η οικονομία της γνώσης και οι νέες τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών, η απασχόληση, το ανθρώπινο κεφάλαιο, η επιχειρηματικότητα, η υποστήριξη στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και η πρόσβαση σε χρηματοδότηση μέσω κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου. Αυτές οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές αναγνωρίζουν τη σημασία της συμμετοχής αυτής.
- (8) Αυτές οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει επίσης να αναγνωρίσουν ότι η επιτυχημένη εφαρμογή της πολιτικής της συνοχής εξαρτάται από τη μακροοικονομική σταθερότητα και τις διαρθρωτικές αλλαγές σε εθνικό επίπεδο παράλληλα με ένα φάσμα άλλων όρων οι οποίοι ευνοούν τις επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων της αποτελεσματικής λειτουργίας της ενιαίας αγοράς, της πραγματοποίησης διοικητικών μεταρρυθμίσεων, της ορθής διακυβέρνησης, του ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος και της διαθεσιμότητας εργατικού δυναμικού με υψηλή ειδίκευση.
- (9) Τα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει εθνικά προγράμματα μεταρρύθμισης για να βελτιωθούν οι όροι για την ανάπτυξη και την απασχόληση, λαμβάνοντας υπόψη τις ενοποιημένες κατευθυντήριες γραμμές. Αυτές οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα, για όλα τα κράτη μέλη και όλες τις περιφέρειες, στους τομείς επενδύσεων που βοηθούν στην υλοποίηση των εθνικών προγραμμάτων μεταρρύθμισης λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες και καταστάσεις: επένδυση στην καινοτομία, την οικονομία της γνώσης και τις νέες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, απασχόληση, ανθρώπινο κεφάλαιο, επιχειρηματικότητα, υποστήριξη για τις ΜΜΕ και πρόσβαση σε χρηματοδότηση με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.
- (10) Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τον ρόλο της πολιτικής της συνοχής για την υλοποίηση άλλων κοινοτικών πολιτικών οι οποίες συνάδουν με το ανανεωμένο θεματολόγιο της Λισαβόνας.
- (11) Στην περίπτωση των περιφερειών και των κρατών μελών που είναι επιλέξιμες για υποστήριξη υπό το στόχο της σύγκλισης, ο στόχος θα πρέπει να είναι η ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού έτσι ώστε να επιτευχθούν και να διατηρούνται οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων της αντιμετώπισης των ελλειμμάτων σε βασικά δίκτυα υποδομών και της ενίσχυσης των θεσμικών και διοικητικών ικανοτήτων.
- (12) Η εδαφική διάσταση της πολιτικής της συνοχής είναι σημαντική και όλες οι περιφέρειες της Κοινότητας θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στη μεγέθυνση και τη δημιουργία απασχόλησης. Συνεπώς, οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις επενδυτικές ανάγκες, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές, έχοντας υπόψη τους αντίστοιχους ρόλους τους για την περιφερειακή ανάπτυξη και με σκοπό την προώθηση της ισόρροπης ανάπτυξης, των βιώσιμων κοινωνιών και της κοινωνικής ένταξης.
- (13) Ο στόχος της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο όσον αφορά την εξασφάλιση της ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης του εδάφους της Κοινότητας. Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να συμβάλλουν στην επιτυχία του ευρωπαϊκού εδαφικού στόχου που εξαρτάται από τις κοινές αναπτυξιακές στρατηγικές των σχετικών περιοχών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και στη δικτύωση με σκοπό ειδικά τη μεταφορά ιδεών στα κύρια εθνικά και περιφερειακά προγράμματα συνοχής.
- (14) Με σκοπό την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την αναγκαιότητα του να λαμβάνεται υπόψη η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος κατά την κατάρτιση των εθνικών στρατηγικών.
- (15) Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και η πρόληψη των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού είναι βασικές αρχές της πολιτικής της συνοχής και θα πρέπει να ενσωματώνονται σε όλα τα επίπεδα της στρατηγικής προσέγγισης για τη συνοχή.
- (16) Η ορθή διακυβέρνηση έχει ουσιαστική σημασία σε όλα τα επίπεδα για την επιτυχημένη εφαρμογή της πολιτικής της συνοχής. Οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το ρόλο μιας ευρείας εταιρικής σχέσης για την κατάρτιση και την υλοποίηση των αναπτυξιακών στρατηγικών, γεγονός το οποίο είναι απαραίτητο για να διασφαλισθεί η επιτυχημένη διαχείριση των πολύπλοκων στρατηγικών συνοχής και για να ληφθεί υπόψη η ανάγκη για ποιότητα και αποτελεσματικότητα στον δημόσιο τομέα.
- (17) Αυτές οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν ένα απλό ενδεικτικό πλαίσιο το οποίο καλούνται να χρησιμοποιήσουν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες όταν καταρτίζουν τα εθνικά και περιφερειακά τους προγράμματα, ιδίως προκειμένου να εκτιμήσουν τη συνεισφορά τους στους στόχους της Κοινότητας όσον αφορά τη συνοχή, την ανάπτυξη και την απασχόληση. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές, κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να καταρτίσει το εθνικό του στρατηγικό του πλαίσιο αναφοράς και τα λειτουργικά προγράμματα που προκύπτουν από αυτό,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Άρθρο 1

Εγκρίνονται οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή (εφεξής «στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές»), όπως ορίζονται στο παράρτημα, ως ενδεικτικό πλαίσιο για τα κράτη μέλη για τα εθνικά στρατηγικά πλαίσια αναφοράς και τα επιχειρησιακά προγράμματα για το χρονικό διάστημα 2007 έως 2013.

Λουξεμβούργο, 6 Οκτωβρίου 2006.

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

K. RAJAMÄKI

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, 2007-2013**1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ, 2007-2013**

Σύμφωνα με τις ενοποιημένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση του ανανεωμένου θεματολογίου της Λισαβόνας, τα προγράμματα που υποστηρίζονται από την πολιτική συνοχής θα πρέπει να επιδιώκουν τη διάθεση πόρων για τις ακόλουθες τρεις προτεραιότητες ⁽¹⁾:

- βελτίωση της ελκυστικότητας των κρατών μελών, των περιφερειών και των πόλεων μέσω της βελτίωσης της προσβασιμότητας, της εξασφάλισης επαρκών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και της διατήρησης του περιβάλλοντος,
- ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης μέσω των δυνατοτήτων έρευνας και καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, και
- δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας με την προσέλκυση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας ή την επιχειρηματική δραστηριότητα, τη βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

Όσον αφορά τη συνεκτίμηση του ανανεωμένου θεματολογίου της Λισαβόνας στα νέα προγράμματα, εφιστάται η προσοχή στις ακόλουθες αρχές:

Πρώτον, σύμφωνα με το ανανεωμένο θεματολόγιο της Λισαβόνας, η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στη γνώση, στην έρευνα και στην καινοτομία καθώς και στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Κατά συνέπεια, η συνολική χρηματοδοτική προσπάθεια για την ενίσχυση αυτών των τομέων δράσης θα πρέπει να αυξηθεί σημαντικά, όπως απαιτείται από τις νέες διατάξεις για τη διάθεση πόρων για συγκεκριμένο σκοπό ⁽²⁾. Επιπλέον, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα πρέπει να χρησιμοποιούν τις βέλτιστες πρακτικές στις περιπτώσεις που έχει αποδειχθεί ότι αποφέρουν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Δεύτερον, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα πρέπει να επιτύχουν το στόχο της αειφόρου ανάπτυξης και να προωθήσουν τις συνέργειες μεταξύ της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης. Η ανανεωμένη στρατηγική της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων δίνουν έμφαση στο ρόλο του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Η προστασία του περιβάλλοντος απαιτείται να λαμβάνεται υπόψη στην προετοιμασία των προγραμμάτων και των έργων με σκοπό την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Τρίτον, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα πρέπει να επιδιώκουν το στόχο της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων και των έργων. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω ειδικών ενεργειών για την προώθηση της ισότητας, καθώς και μέσω της προσεκτικής εξέτασης του τρόπου με τον οποίο τα άλλα έργα και η διαχείριση των Ταμείων μπορούν να επηρεάσουν τους άντρες και τις γυναίκες.

Τέταρτον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες προκειμένου να εμποδίζουν οποιαδήποτε διάκριση λόγω φύλου, φυλής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού κατά τη διάρκεια των διαφόρων φάσεων εφαρμογής των Ταμείων. Ιδίως, η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία είναι ένα από τα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά το σχεδιασμό των ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία και να λαμβάνεται υπόψη κατά τη διάρκεια των διαφόρων φάσεων εφαρμογής.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν εξετάζονται βασικές πτυχές καθενός απ' αυτούς τους ευρείς τομείς με ειδικές κατευθυντήριες γραμμές κάτω από κάθε κεφάλαιο. Φυσικά, όλες αυτές οι λεπτομερέστερες κατευθυντήριες γραμμές δεν αφορούν όλες τις περιφέρειες. Ο πλέον κατάλληλος συνδυασμός επενδύσεων εξαρτάται τελικά από την ανάλυση των δυνατών και αδύνατων σημείων κάθε κράτους μέλους και κάθε περιφέρειας και των ειδικών εθνικών και περιφερειακών περιστάσεων. Οι κατευθυντήριες γραμμές αποτελούν μάλλον ένα ενιαίο πλαίσιο το οποίο καλούνται να χρησιμοποιήσουν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες όταν καταρτίζουν τα εθνικά, περιφερειακά και τοπικά τους προγράμματα, ιδίως για να εκτιμήσουν τη συνεισφορά τους στην επίτευξη των στόχων της Κοινότητας όσον αφορά τη συνοχή, την ανάπτυξη και την απασχόληση.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση προς το ευρύν Ευρωπαϊκό Συμβούλιο «Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση – Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας». COM(2005) 24 της 2.2.2005.

⁽²⁾ Άρθρο 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2006, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 (ΕΕ L 210 της 31.7.2006, σ. 25).

1.1. Κατευθυντήρια γραμμή: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση

Μία από τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση είναι η εξασφάλιση των απαραίτητων υποδομών (π.χ. μεταφορικών, περιβαλλοντικών, ενεργειακών) για τις επιχειρήσεις. Η σύγχρονη και ασφαλής υποδομή αποτελεί σημαντικό παράγοντα όσον αφορά τις επδόσεις πολλών επιχειρήσεων και επηρεάζει την οικονομική και κοινωνική ελκυστικότητα των περιφερειών και των πόλεων. Οι επενδύσεις στις υποδομές σε καθυστερημένες περιφέρειες, ειδικότερα στα νέα κράτη μέλη, θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη και έτσι θα ενισχύσει τη σύγκλιση με τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα ζωής. Οι πόροι δεν θα πρέπει να προέρχονται μόνο από επιχορηγήσεις αλλά και από δάνεια, π.χ. από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ). Κατά την επόμενη περίοδο, οι αρχές που είναι αρμόδιες για τα προγράμματα στα κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν μεγαλύτερη χρήση της εμπειρίας που έχει η ΕΤΕπ στην προετοιμασία έργων κατάλληλων για ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας JASPERS.

1.1.1. Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών

Η διάθεση αποτελεσματικών, ευελκτων, ασφαλών και καθαρών υποδομών μεταφορών μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη δεδομένου ότι βελτιώνει την παραγωγικότητα και, επομένως, τις προοπτικές ανάπτυξης των σχετικών περιφερειών μέσω της διευκόλυνσης της μετακίνησης των προσώπων και των αγαθών. Τα δίκτυα μεταφορών ενισχύουν τις ευκαιρίες για εμπορικές συναλλαγές, ενώ παράλληλα αυξάνουν την αποτελεσματικότητα. Επιπλέον, η ανάπτυξη διευρωπαϊκών υποδομών μεταφορών (και συγκεκριμένα τα σχετικά μέρη των 30 έργων προτεραιότητας όσον αφορά τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, «έργα ΔΕΔ»), με ιδιαίτερη έμφαση στα διασυνοριακά έργα, έχει ουσιαστική σημασία για την επίτευξη μεγαλύτερης ενοποίησης των εθνικών αγορών, ειδικά στο πλαίσιο της διευρυμένης Ένωσης.

Οι επενδύσεις στις υποδομές απαιτείται να είναι προσαρμοσμένες στις ειδικές ανάγκες και στο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης των σχετικών περιφερειών και χωρών. Οι ανάγκες αυτές είναι γενικά μεγαλύτερες στις περιφέρειες σύγκλισης και στις χώρες που καλύπτονται από το Ταμείο Συνοχής. Κατά κανόνα, οι επενδύσεις στις υποδομές (καθώς και οι άλλες επενδύσεις) παρουσιάζουν φθίνοντα ποσοστά απόδοσης πάνω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο χρηματοδότησης. Οι οικονομικές αποδόσεις τέτοιων επενδύσεων είναι υψηλές όταν οι υποδομές είναι ανεπαρκείς και δεν έχουν ολοκληρωθεί τα βασικά δίκτυα, αλλά είναι πιθανόν να αρχίσουν να μειώνονται μόλις θα έχουν φθάσει σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο.

Θα πρέπει συνεπώς να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης και η ύπαρξη εκτεταμένων υποδομών. Στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες και χώρες, οι διεθνείς και διαπεριφερειακές συνδέσεις ενδέχεται να έχουν υψηλότερες αποδόσεις μακροπρόθεσμα υπό τη μορφή αυξημένης ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και ενδέχεται επίσης να διευκολύνουν την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού. Εξάλλου, στις περιφέρειες με διασκορπισμένη και μικρή κλίμακα οικονομική βάση και μεγάλο αριθμό μικρών πόλεων ενδέχεται να είναι καταλληλότερη η κατασκευή μιας περιφερειακής μεταφορικής υποδομής. Στις περιφέρειες με ανεπαρκή οδικά δίκτυα, η χρηματοδότηση θα πρέπει επίσης να διατίθεται για την κατασκευή οδικών συνδέσεων με ζωτική οικονομική σημασία. Οι προκλήσεις της κινητικότητας και της προσβασιμότητας στις αστικές περιοχές θα πρέπει να αντιμετωπισθούν επίσης, υποστηρίζοντας τα ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης και τις καθαρές μεταφορικές λύσεις.

Προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη που απορρέουν από τις επενδύσεις στις μεταφορές, η βοήθεια που προέρχεται από τα Ταμεία θα πρέπει να διέπεται από ορισμένες αρχές.

Πρώτον, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται αντικειμενικά κριτήρια προκειμένου να προσδιορισθεί το επίπεδο και η φύση των επενδύσεων που πρέπει να γίνουν στις υποδομές. Παραδείγματος χάριν, τα πιθανά ποσοστά απόδοσης θα πρέπει να μετρώνται με βάση το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και τη φύση των οικονομικών δραστηριοτήτων στις σχετικές περιφέρειες, την πυκνότητα και την ποιότητα των υποδομών ή το βαθμό συμφόρησης. Στο πλαίσιο του προσδιορισμού του κοινωνικού οφέλους που προβλέπεται να προκύψει από τέτοιες επενδύσεις, θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι περιβαλλοντικές και οι κοινωνικές επιπτώσεις των προβλεπόμενων έργων υποδομής.

Δεύτερον, η αρχή της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας θα πρέπει να γίνεται σεβαστή στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο⁽¹⁾. Θα πρέπει να επιδιωχθεί η στροφή προς τρόπους φιλικότερους προς το περιβάλλον. Εντούτοις, θα πρέπει να βελτιστοποιηθεί η περιβαλλοντική και η γενική απόδοση κάθε τρόπου μεταφορών, ιδίως όσον αφορά τη χρήση υποδομών εντός και μεταξύ των διαφόρων τρόπων⁽²⁾.

Τρίτον, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίδεται στις περιφέρειες σύγκλισης και στις χώρες που καλύπτονται από το Ταμείο Συνοχής ώστε να εκσυγχρονισθεί το σιδηροδρομικό δίκτυο μέσω της προσηκτικής επιλογής των τομέων προτεραιότητας και της εξασφάλισης της διαλειτουργικότητάς τους στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Διαχείρισης των Σιδηροδρομικών Μεταφορών (ERTMS).

(1) «Η Ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: Η ώρα των επιλογών». COM(2001) 370.

(2) «Διατήρηση της Ευρώπης σε κίνηση. Λειφόρος κινητικότητα για την ευρωπαϊκή ήπειρο». COM(2006) 314 της 22.6.2006.

Τέταρτον, οι επενδύσεις στις υποδομές μεταφορών θα πρέπει να συνοδεύονται από την κατάλληλη διαχείριση της κυκλοφορίας, με ιδιαίτερη προσοχή στην ασφάλεια σύμφωνα με τα εθνικά και κοινοτικά πρότυπα. Οι εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη επίτευξης ισορροπίας (και φιλοπεριβαλλοντικής) κατανομής των τρόπων μεταφοράς που θα ικανοποιεί τόσο τις οικονομικές όσο και τις περιβαλλοντικές ανάγκες. Οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει, π.χ., να περιλαμβάνουν ευφυή και πολυτροπικά συστήματα μεταφορών και, ιδίως, τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για το ERTMS, καθώς και για το ερευνητικό πρόγραμμα ATM για τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό (SESAR – για ένα πιο ομοιόμορφο σύστημα διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας στην Ευρώπη).

Με βάση τις προαναφερθείσες αρχές, οι κατευθυντήριες γραμμές για την ανάληψη δράσης είναι οι ακόλουθες:

- Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες που είναι επιλέξιμα(-ες) για χρηματοδότηση από το στόχο της σύγκλισης ⁽¹⁾ ή το Ταμείο Συνοχής θα πρέπει να δώσουν τη δέουσα προτεραιότητα στα 30 έργα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, όταν βρίσκονται στο έδαφός τους. Μέσα σ' αυτό το σύνολο έργων θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις διασυνοριακές συνδέσεις. Άλλα έργα ΔΕΔ και στρατηγικές μεταφορικές συνδέσεις θα πρέπει να στηρίζονται όταν συμβάλλουν στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.
- Οι συμπληρωματικές επενδύσεις σε δευτερεύουσες συνδέσεις είναι επίσης σημαντικές στο πλαίσιο μιας ενιαίας περιφερειακής στρατηγικής μεταφορών και επικινοιών που θα καλύπτει τόσο αστικές όσο και αγροτικές περιοχές, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι περιφέρειες θα επωφελούνται από τις δυνατότητες που παρέχουν τα μείζονα δίκτυα.
- Οι ενισχύσεις για τη δημιουργία σιδηροδρομικών υποδομών θα πρέπει να έχουν ως στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης. Τα τέλη χρήσης των σιδηροδρομικών γραμμών θα πρέπει να διευκολύνουν την πρόσβαση των ανεξάρτητων φορέων. Θα πρέπει επίσης να ενισχύουν τη δημιουργία ενός διαλειτουργικού δικτύου που θα καλύπτει ολόκληρη την ΕΕ. Η συμμόρφωση και οι εφαρμογές της διαλειτουργικότητας και η εφαρμογή του ERTMS θα πρέπει να αποτελούν μέρος όλων των χρηματοδοτούμενων έργων, ανάλογα με την περίπτωση.
- Η προώθηση περιβαλλοντικά βιώσιμων δικτύων μεταφορών, ιδίως στις αστικές περιοχές. Αυτό συνεπάγεται εγκαταστάσεις δημόσιων μεταφορών (συμπεριλαμβανομένων των υποδομών στάθμευσης και μετεπιβίβασης), σχέδια κινητικότητας, περιμετρικούς δακτυλίους, βελτίωση της ασφάλειας στους οδικούς κόμβους, ήπια κυκλοφορία (ποδηλατόδρομους και πεζόδρομους). Συνεπάγεται επίσης ενέργειες για την πρόσβαση στις συνήθεις δημόσιες μεταφορικές υπηρεσίες ορισμένων κοινωνικών ομάδων-στόχων (όπως είναι οι ηλικιωμένοι και οι ανάπηροι) καθώς και τη δημιουργία δικτύων διανομής για εναλλακτικά καύσιμα οχημάτων. Οι εσωτερικές πλωτές οδοί μπορούν επίσης να συμβάλλουν στη βιωσιμότητα των δικτύων.
- Για την επίτευξη της βέλτιστης αποτελεσματικότητας των υποδομών μεταφορών ώστε να προωθηθεί κατ' αυτό τον τρόπο η περιφερειακή ανάπτυξη, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη βελτίωση της σύνδεσης των απομονωμένων, νησιωτικών ή απόκεντρων περιοχών με τα έργα ΔΕΔ. Ως προς το θέμα αυτό, θα είναι χρήσιμη η ανάπτυξη των δευτερευουσών συνδέσεων με ιδιαίτερη έμφαση στη διατροπικότητα και στις βιώσιμες μεταφορές. Ιδίως, τα λιμάνια και τα αεροδρόμια θα πρέπει να συνδεθούν με την ενδοχώρα τους.
- Περισσότερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη «θαλάσσιων αυτοκινητοδρόμων» και στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων ως βιώσιμων εναλλακτικών λύσεων σε σχέση με τις οδικές και σιδηροδρομικές μεταφορές μεγάλων αποστάσεων.

Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη λαμβάνουν ενίσχυση τόσο από το Ταμείο Συνοχής όσο και από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, θα πρέπει να γίνεται διάκριση στα προγράμματα μεταξύ των διάφορων ειδών ενεργειών που χρηματοδοτούνται από κάθε Ταμείο, με το Ταμείο Συνοχής να διαδραματίζει το βασικό ρόλο όσον αφορά την ενίσχυση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών.

Εξάλλου, τα Διαρθρωτικά Ταμεία θα πρέπει γενικά να επικεντρώνουν την προσοχή τους στην ανάπτυξη υποδομών που έχουν σχέση με μέτρα για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης (όπως είναι η ανάπτυξη του τουρισμού, και οι βελτιώσεις για την αύξηση της ελκυστικότητας των βιομηχανικών ζωνών). Όσον αφορά τις οδικές υποδομές, οι επενδύσεις θα πρέπει επίσης να επιδιώκουν το γενικό στόχο της οδικής ασφάλειας.

Η συγχρηματοδότηση από τα Ταμεία θα πρέπει να είναι συμπληρωματική των επιχορηγήσεων που χορηγούνται από τον προϋπολογισμό των διευρωπαϊκών δικτύων, αποφεύγοντας τη διπλή χρηματοδότηση όσον αφορά την παροχή κοινοτικής βοήθειας. Τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν συντονιστές ως μέσο για να συντομεύσουν το χρονικό διάστημα μεταξύ του σχεδιασμού και της υλικής πραγματοποίησης του έργου. Τα κράτη μέλη θα χρειασθεί να προσδιορίσουν κατ' ιδίαν εκ των προτέρων το πλέον κατάλληλο μέσο για τα σχεδιαζόμενα έργα. Η χρηματοδότηση της πολιτικής της συνοχής μπορεί να συνδυασθεί με την εγγύηση δανείων, που αποτελεί μέρος των μέσων χρηματοδότησης των έργων ΔΕΔ.

⁽¹⁾ ΕΕ L 167 της 30.4.2004, σ. 1.

1.1.2. Ενίσχυση των συνεργειών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη

Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις μπορούν να βοηθήσουν την οικονομία κατά τρεις τρόπους: μπορούν να εξασφαλίσουν την μακροχρόνια βιωσιμότητα της οικονομικής ανάπτυξης, μειώνουν το εξωτερικό περιβαλλοντικό κόστος για την οικονομία (π.χ. το κόστος για την υγεία, το κόστος καθαρισμού και το κόστος επανόρθωσης των ζημιών) και τονώνουν την καινοτομία και τη δημιουργία απασχόλησης. Τα μελλοντικά προγράμματα για τη συνοχή θα πρέπει να επιδιώκουν την ενίσχυση των πιθανών συνεργειών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη. Η παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών, όπως είναι η υδροδότηση, οι υποδομές επεξεργασίας αποβλήτων και λυμάτων, η διαχείριση των φυσικών πόρων, η απολύμανση της γης ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για νέες οικονομικές δραστηριότητες, και η προστασία από ορισμένους περιβαλλοντικούς κινδύνους (π.χ. ερημοποίηση, ξηρασία, πυρκαϊές και πλημμύρες), θα πρέπει να λάβουν απόλυτη προτεραιότητα στο πλαίσιο αυτό.

Προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οικονομικά οφέλη και να ελαχιστοποιηθεί το κόστος, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής ρύπανσης στις πηγές της. Στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων, αυτό συνεπάγεται την εστίαση στην πρόληψη, την ανακύκλωση και τη βιοαποικοδόμηση των αποβλήτων, οι οποίες έχουν καλή σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας και βοηθούν στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Οι αναπτυξιακές στρατηγικές θα πρέπει να βασίζονται σε μία εκ των προτέρων αξιολόγηση των αναγκών και των ειδικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες με τη χρησιμοποίηση, στο μέτρο του δυνατού, των κατάλληλων δεικτών. Θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες προκειμένου να ενθαρρυνθεί η εσωτερικευση του εξωτερικού περιβαλλοντικού κόστους, ενώ παράλληλα θα πρέπει να ενισχύονται η δημιουργία και η ανάπτυξη μέσων που θα βασίζονται στην αγορά (βλέπε, π.χ., τα μέσα που προτείνονται με το σχέδιο δράσης σχετικά με τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες). Σ' αυτό το πλαίσιο, εφιστάται η προσοχή στην πρωτοβουλία «Παγκόσμια παρακολούθηση για την ασφάλεια και το περιβάλλον», η οποία από το 2008 θα παρέχει, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ενημερωμένη πληροφόρηση σχετικά με την κάλυψη/χρήση της γης και τις ιδιότητες των ωκεανών, καθώς και χάρτες γεγονότων σε περίπτωση καταστροφών και ατυχημάτων.

Κατά συνέπεια, προτείνονται οι ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάληψη δράσης:

- Αντιμετώπιση των σημαντικών αναγκών για επενδύσεις στις υποδομές, ειδικά στις περιοχές σύγκλισης, και ιδιαίτερα στα νέα κράτη μέλη, προς συμμόρφωση προς την περιβαλλοντική νομοθεσία όσον αφορά τα ύδατα, τα απόβλητα, τον αέρα, τη φύση και την προστασία των ειδών καθώς και τη βιοποικιλότητα.
- Διασφάλιση ότι υπάρχουν ελκυστικές συνθήκες για τις επιχειρήσεις και το προσωπικό τους με υψηλή ειδικευση. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την προώθηση ενός προγράμματος χρήσης γης που θα περιορίζει την άναρχη αστική επέκταση και με την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των φυσικών και πολιτισμικών στοιχείων. Οι επενδύσεις σ' αυτόν τον τομέα θα πρέπει να συνδέονται σαφώς με την ανάπτυξη καινοτομικών επιχειρήσεων και τη δημιουργία απασχόλησης στις σχετικές περιοχές.
- Εκτός από τις επενδύσεις στη βιώσιμη ενέργεια και στις μεταφορές που καλύπτονται αλλού, ενθάρρυνση των επενδύσεων για την τήρηση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η ΕΕ στο Κιότο.
- Λήψη μέτρων για την πρόληψη των κινδύνων μέσω της καλύτερης διαχείρισης των φυσικών πόρων, της πιο στοχοθετημένης έρευνας και της καλύτερης χρήσης των ΤΠΕ και μέσω πιο καινοτομικών δημόσιων πολιτικών διαχείρισης, οι οποίες θα περιλαμβάνουν, παραδείγματος χάριν, προληπτική παρακολούθηση.

Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη λαμβάνουν ενίσχυση τόσο από το Ταμείο Συνοχής όσο και από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, θα πρέπει να γίνεται σαφής διάκριση στα προγράμματα μεταξύ των τύπων των ενεργειών που χρηματοδοτούνται από κάθε Ταμείο, αντιστοίχως.

1.1.3. Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη

Συναφής προτεραιότητα είναι η ανάγκη μείωσης της εξάρτησης από τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και της χρησιμοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι επενδύσεις σ' αυτούς τους τομείς συμβάλλουν στην εξασφάλιση του εφοδιασμού σε ενέργεια με στόχο τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη ενώ παράλληλα δρουν ως πηγή καινοτομιών και παρέχουν δυνατότητες εξαγωγών, ενώ είναι και αποτελεσματικές ως προς το κόστος, ιδιαίτερα αν παραμείνουν υψηλές οι τιμές της ενέργειας.

Χρειάζονται επίσης επενδύσεις σε παραδοσιακές πηγές ενέργειας ώστε να εξασφαλισθεί ο εφοδιασμός σε ενέργεια. Ιδίως, τα Ταμεία πρέπει να επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους –στις περιπτώσεις που υπάρχουν ενδείξεις αδυναμίας της αγοράς και στο βαθμό που αυτό δεν είναι αντίθετο προς την απελευθέρωση των αγορών– στην ολοκλήρωση των διασυνδέσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στα διευρωπαϊκά δίκτυα, στη βελτίωση των ηλεκτρικών δικτύων καθώς και στην ολοκλήρωση και τη βελτίωση των δικτύων μεταφοράς και διανομής αερίου, συμπεριλαμβανομένων των νησιωτικών και των απόκεντρων περιφερειών, κατά περίπτωση.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για ανάληψη δράσης στον τομέα αυτό είναι οι ακόλουθες:

- Ενίσχυση για έργα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, π.χ. σε κτίρια, και προώθηση αναπτυξιακών μοντέλων με χαμηλή ένταση ενέργειας.
- Ενίσχυση της ανάπτυξης και της χρήσης ανανεώσιμων και εναλλακτικών τεχνολογιών (αιολική, ηλιακή, βιομάζα), συμπεριλαμβανόμενης της χρήσης τους για θέρμανση και ψύξη, που μπορούν να αποτελέσουν πλεονέκτημα για την ΕΕ ενισχύοντας την ανταγωνιστική θέση της. Τέτοιες επενδύσεις συμβάλλουν επίσης στην επίτευξη του στόχου της Λισαβόνας, να παράγεται δηλαδή, μέχρι το 2010, το 21 % του ηλεκτρικού ρεύματος από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Συγκέντρωση των επενδύσεων σε παραδοσιακές πηγές ενέργειας ώστε να αναπτυχθούν δίκτυα στις περιπτώσεις που υπάρχουν ενδείξεις αδυναμίας της αγοράς. Αυτές οι επενδύσεις αφορούν κυρίως τις περιοχές σύγκλισης.

1.2. Κατευθυντήρια γραμμή: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη

Οι στόχοι της Κοινότητας για την ανάπτυξη και τη δημιουργία απασχόλησης απαιτούν διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία και αναπροσανατολισμό προς δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση. Προς το σκοπό αυτό, θα πρέπει να αναληφθεί δράση σε πολλά μέτωπα: αντιμετώπιση των χαμηλών επιπέδων Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ), ειδικά στον ιδιωτικό τομέα, προώθηση της καινοτομίας μέσω νέων ή βελτιωμένων προϊόντων, διαδικασιών και υπηρεσιών οι οποίες να μπορούν να ανταπεξέλθουν στο διεθνή ανταγωνισμό, αύξηση των περιφερειακών και τοπικών δυνατοτήτων να δημιουργούν και να απορροφούν νέες τεχνολογίες (και ιδίως ΤΠΕ) και παροχή μεγαλύτερης στήριξης για την ανάληψη κινδύνου.

Το ποσοστό του ΑΕγχΠ που χρησιμοποιείται για δαπάνες ΕΤΑ έχει αυξηθεί αλλά η αύξηση αυτή είναι πάρα πολύ μικρή και ανέρχεται στο 1,9 % του ΑΕγχΠ, που απέχει πολύ από το στόχο της Λισαβόνας, ο οποίος ανέρχεται στο 3 % ⁽¹⁾. Εκτός του ότι τα ποσά που επενδύουν οι επιχειρήσεις στην ΕΤΑ είναι περιορισμένα, υπάρχουν ενδείξεις ότι και οι δημόσιες επενδύσεις στον τομέα αυτό τείνουν να περιορισθούν. Το χάσμα όσον αφορά την ΕΤΑ και την καινοτομία εντός και μεταξύ των χωρών, ειδικά σε σχέση με τα ποσά που δαπανούν οι επιχειρήσεις για ΕΤΑ, είναι πολύ μεγαλύτερο από το χάσμα που παρουσιάζουν τα έσοδα. Εκτός από το συνδυασμό εθνικών και κοινοτικών πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί, οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς ΕΤΑ πρέπει να αναλάβουν περισσότερη δράση ώστε να προσεγγίσουν οι ανάγκες των επιχειρήσεων την προσφορά ΕΤΑ. Η υστέρηση της Ευρώπης όσον αφορά την καινοτομία σε σχέση με άλλες προηγμένες οικονομίες, γίνεται ακόμη μεγαλύτερη. Επίσης και εντός της Ευρώπης εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές όσον αφορά την καινοτομία λόγω του ότι η Ένωση αδυνατεί συχνά να μετατρέψει τη γνώση και τις τεχνολογικές εξελίξεις σε εμπορεύσιμα προϊόντα και διαδικασίες. Η πολιτική της συνοχής μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση των κυριότερων προβλημάτων που έχουν σχέση με τις χαμηλές επιδόσεις της Ευρώπης όσον αφορά την καινοτομία, συμπεριλαμβανομένων των αναποτελεσματικών καινοτομικών συστημάτων, του ανεπαρκούς επιχειρηματικού δυναμισμού και του αργού ρυθμού υιοθέτησης των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις.

Στη συνάρτηση αυτή, θα πρέπει να βελτιωθούν οι εθνικές και περιφερειακές δυνατότητες όσον αφορά την ΕΤΑ, να ενισχυθούν οι επενδύσεις σε υποδομές ΤΠΕ και να διαδοθούν η τεχνολογία και οι γνώσεις μέσω των κατάλληλων μηχανισμών μεταφοράς τεχνολογίας και ανταλλαγής γνώσεων. Η αύξηση της συνειδητοποίησης για την προώθηση της καλύτερης χρήσης των υφιστάμενων δυνατοτήτων ΕΤΑ θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω περιφερειακών μεθόδων «πρό-βλεψης» καθώς και άλλων περιφερειακών μεθόδων στρατηγικού σχεδιασμού, οι οποίες περιλαμβάνουν τον τακτικό και συστηματικό διάλογο με τους βασικούς ενδιαφερόμενους παράγοντες. Σημασία έχει επίσης να βελτιωθεί η δυνατότητα των επιχειρήσεων, ειδικά των ΜΜΕ, να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα της ΕΤΑ, μέσω ενεργειών για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων, να ενθαρρυνθεί η δημιουργία και η αξιοποίηση ευρύτερων πόλων έρευνας υψηλής ποιότητας στην Ευρώπη, να αυξηθούν οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της ΕΤΑ και της καινοτομίας και να ενθαρρυνθούν οι εταιρικές σχέσεις στον τομέα της ΕΤΑ στις διάφορες περιφέρειες της Ένωσης. Οι Ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες, π.χ., προσφέρουν το δυναμικό για καλύτερα σχεδιασμένα ερευνητικά προγράμματα με βάση τις ανάγκες των επιχειρήσεων· η πολιτική της συνοχής μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη στήριξη της εφαρμογής των στρατηγικών ερευνητικών προγραμμάτων τους σε ολόκληρη την Ένωση, συμπεριλαμβανομένων των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών.

⁽¹⁾ «Επενδύοντας στην έρευνα: Το πρόγραμμα δράσης για την Ευρώπη». COM(2003) 226 της 30.4.2003.

Οι άμεσες επιχορηγήσεις παραμένουν μεν υψηλές, κυρίως στις περιοχές σύγκλισης, αλλά είναι ανάγκη να δίδεται προσοχή στο θέμα της παροχής συλλογικών επιχειρηματικών και τεχνολογικών υπηρεσιών σε ομάδες επιχειρήσεων προκειμένου να βελτιώσουν την καινοτομική τους δραστηριότητα. Οι άμεσες επιχορηγήσεις στις επιμέρους επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν ως στόχο τη βελτίωση των δυνατοτήτων ΕΤΑ και καινοτομίας της κάθε επιχείρησης παρά την προσωρινή μείωση του παραγωγικού τους κόστους που προκαλεί έντονα φαινόμενα αδράνειας. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τους παραδοσιακούς τομείς, ειδικά γι' αυτούς που είναι εκτεθειμένοι στον παγκόσμιο ανταγωνισμό και χρειάζονται πρόσθετες προσπάθειες για να παραμείνουν ανταγωνιστικοί, καθώς και για τις ΜΜΕ οι οποίες συχνά αποτελούν τις κυριότερες πηγές απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτές οι πολιτικές μάλιστα θα πρέπει να προσαρμοσθούν στις ειδικές συνθήκες κάθε περιφέρειας, και ιδίως στις ανάγκες των ΜΜΕ. Οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές στρατηγικές θα πρέπει να βασίζονται σε μία διεξοδική ανάλυση των ευκαιριών για επενδύσεις στον τομέα της ΕΤΑ.

Οι γνώσεις και η καινοτομία βρίσκονται στο επίκεντρο των προσπαθειών της Κοινότητας για την επιτάχυνση της ανάπτυξης και για περισσότερη απασχόληση. Δύο συναφή προγράμματα-πλαίσια προτείνονται στο επίπεδο της Κοινότητας: Το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την ΕΤΑ και το πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (CIP). Η συνέργεια μεταξύ της πολιτικής της συνοχής και των εν λόγω μέσων είναι σημαντική προκειμένου η πολιτική έρευνας και η πολιτική της συνοχής να αλληλοενισχύονται σε περιφερειακό επίπεδο με γνώμονα επίτευξης αυτού του στόχου τις στρατηγικές εθνικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Η πολιτική της συνοχής μπορεί να βοηθήσει όλες τις περιφέρειες να βελτιώσουν τις δυνατότητές τους για έρευνα και καινοτομία, συμβάλλοντας έτσι στην αποτελεσματική συμμετοχή αυτών των περιφερειών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας καθώς και στις ερευνητικές και καινοτομικές δραστηριότητες της Κοινότητας γενικά. Ιδίως, μπορεί να διαδραματίσει δύο σημαντικούς ρόλους. Ο πρώτος ρόλος είναι να βοηθήσει τις διάφορες περιφέρειες να υλοποιήσουν περιφερειακές στρατηγικές καινοτομίας και σχέδια δράσης που έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα, τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο και στο επίπεδο ολόκληρης της Ένωσης· ο δεύτερος ρόλος συνίσταται στη συμβολή της για τη βελτίωση των ερευνητικών και καινοτομικών δυνατοτήτων των διάφορων περιφερειών σε σημείο που να μπορούν να συμμετέχουν σε διεθνή ερευνητικά προγράμματα.

Συνεπώς, οι περιφερειακές στρατηγικές θα πρέπει να επικεντρωθούν στις επενδύσεις στην ΕΤΑ, την καινοτομία, το ανθρώπινο κεφάλαιο και την επιχειρηματικότητα· στην εξασφάλιση ότι οι εν λόγω επενδύσεις ανταποκρίνονται στις ανάγκες οικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειας και ότι υπάρχει η δυνατότητα να μετατρέπεται η έρευνα σε εμπορεύσιμη καινοτομία προϊόντων, διαδικασιών και υπηρεσιών· στην ενίσχυση της μεταφοράς τεχνολογίας και της ανταλλαγής γνώσεων· στην προώθηση της ανάπτυξης, της διάδοσης και της εφαρμογής των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις και στην εξασφάλιση ότι οι επιχειρήσεις που είναι πρόθυμες να επενδύσουν σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Οι στρατηγικές αυτές θα πρέπει να προβλέπουν ιδιαίτερα τον πειραματισμό, με στόχο την αύξηση της ικανότητας των παρεμβάσεων πολιτικής και των διαμεσολαβούντων οργανισμών ώστε να ενθαρρύνονται οι περιφερειακοί και τοπικοί παράγοντες, και ιδίως οι ΜΜΕ, να καινοτομούν.

1.2.1. Αύξηση και βελτίωση της στοχοθέτησης των επενδύσεων στην ΕΤΑ

Η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητά τους να διαθέσουν νέες γνώσεις στην αγορά το συντομότερο δυνατό. Η δημόσια ενίσχυση για την ΕΤΑ δικαιολογείται διότι υπάρχουν αδυναμίες της αγοράς και μπορεί επίσης να δικαιολογηθεί από το δημόσιο χαρακτήρα ορισμένων επενδύσεων ΕΤΑ. Επιπλέον, τα προβλήματα των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας των ερευνητικών αποτελεσμάτων και η ανάγκη επίτευξης κρίσιμης μάζας σε ορισμένους τομείς της έρευνας δικαιολογούν τη χορήγηση δημόσιας ενίσχυσης για την ΕΤΑ.

Η ειδική φύση της ΕΤΑ θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής. Ιδίως, η ΕΤΑ απαιτεί στενή αλληλεπίδραση μεταξύ των φορέων προκειμένου να ενθαρρυνθεί η δημιουργία πόλων αριστείας, οι οποίοι απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθεί η κρίσιμη μάζα. Η γεωγραφική γειννίαση μέσω της ύπαρξης ομίλων ΜΜΕ και πόλων καινοτομίας γύρω από τα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα, παραδείγματος χάριν, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Κατά συνέπεια, οι δραστηριότητες ΕΤΑ θα πρέπει να είναι κατ' ανάγκη συγκεντρωμένες σε ορισμένα σημεία και θα πρέπει να ενισχυθεί επίσης η απορροφητική ικανότητα των περιοχών με χαμηλής έντασης δραστηριότητες ΕΤΑ.

Η ΕΤΑ στα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη μέλη και στις αντίστοιχες περιφέρειες θα πρέπει να αναπτύσσεται γύρω από τους υφιστάμενους πόλους αριστείας ώστε να αποφευχθεί ο υπερβολικός γεωγραφικός διασκορπισμός των πόρων. Και στην περίπτωση αυτή, οι ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες μπορούν να συμβάλλουν στην εστίαση των επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας για έρευνα. Οι επενδύσεις θα πρέπει επίσης να συμπληρώνουν τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες που προβλέπει το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο και να υποστηρίζουν τους στόχους του ανανεωμένου θεματολογίου της Λισαβόνας. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη νέων και εμπορεύσιμων προϊόντων, υπηρεσιών και δεξιοτήτων.

Οι ενέργειες στον τομέα της ΕΤΑ θα πρέπει να ευθυγραμμισθούν με την κοινοτική πολιτική στον τομέα της ΕΤΑ και να εξυπηρετούν τις ανάγκες των σχετικών περιφερειών. Όσον αφορά τη μέθοδο, αυτή πρέπει να βασίζεται σε μια σωστή αναλυτική προσέγγιση, όπως η πρόβλεψη· καθώς και στη χρήση δεικτών, όπως τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας· στους ανθρώπινους πόρους της ΕΤΑ· στη θέση των ιδιωτικών και δημόσιων ερευνητικών ιδρυμάτων· και στην ύπαρξη ομίλων καινοτόμων επιχειρήσεων.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για δράσεις στον τομέα της ΕΤΑ μπορούν να προσδιορισθούν ως εξής:

- Ενίσχυση της συνεργασίας ανάμεσα στις επιχειρήσεις καθώς και ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα/ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, π.χ. μέσω της ενίσχυσης της δημιουργίας περιφερειακών και διαπεριφερειακών συσπειρώσεων αριστείας.
- Ενίσχυση των δραστηριοτήτων ΕΤΑ στις ΜΜΕ και της μεταφοράς τεχνολογίας (παρέχοντας στις ΜΜΕ τη δυνατότητα να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες ΕΤΑ των ερευνητικών ιδρυμάτων που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο).
- Ενίσχυση των περιφερειακών διασυνοριακών και διεθνικών πρωτοβουλιών με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της έρευνας και την αύξηση των ικανοτήτων στους τομείς προτεραιότητας της κοινοτικής ερευνητικής πολιτικής.
- Ενίσχυση της δημιουργίας δεξιοτήτων E&A, συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ, της ερευνητικής υποδομής και του ανθρώπινου κεφαλαίου σε περιοχές με σημαντικό αναπτυξιακό δυναμικό.

Τα προγράμματα –ιδιαίτερα στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες για το στόχο της σύγκλισης– μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη υποδομών ΕΤΑ (συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών δικτύων δεδομένων υψηλής ταχύτητας μέσα και ανάμεσα στα ερευνητικά ιδρύματα), εκπαιδευτικών υποδομών (στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες για το στόχο της σύγκλισης), εξοπλισμού και οργάνων, τόσο στα ερευνητικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται από το Δημόσιο όσο και στις επιχειρήσεις, υπό τον όρο ότι οι επενδύσεις αυτές θα έχουν άμεση σχέση με τους στόχους της περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης. Τούτο ενδέχεται να αφορά επίσης και τις ερευνητικές υποδομές οι μελέτες σκοπιμότητας των οποίων χρηματοδοτήθηκαν από προηγούμενα προγράμματα-πλαίσια. Η ενίσχυση για τις προτεραιότητες του 7ου προγράμματος-πλαίσιου θα πρέπει να έχει ως στόχο την ανάπτυξη του συνόλου των δυνατοτήτων των δημιουργούμενων και υφιστάμενων κέντρων αριστείας και την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, ειδικότερα με την επιμόρφωση ερευνητών σε εθνικό επίπεδο και τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την προσέλκυση ερευνητών που έχουν σπουδάσει στο εξωτερικό.

1.2.2. Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας

Η καινοτομία είναι το αποτέλεσμα περίπλοκων και αλληλένδετων διαδικασιών, όπως είναι η ικανότητα των επιχειρήσεων να αποκτούν πρόσβαση σε συμπληρωματικές γνώσεις που προέρχονται από άλλους παράγοντες της αγοράς, από άλλους οργανισμούς και από άλλα ιδρύματα.

Οι επενδύσεις στην καινοτομία έχουν απόλυτη προτεραιότητα για την πολιτική της συνοχής στο πλαίσιο τόσο του προγράμματος για τη σύγκλιση και την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα όσο και του προγράμματος για την απασχόληση. Η συγχρηματοδότησή τους θα πρέπει να είναι μείζονα προτεραιότητα στις περιφέρειες που καλύπτονται από το τελευταίο αυτό πρόγραμμα, όπου οι περιορισμένοι χρηματοοικονομικοί πόροι θα πρέπει να συγκεντρωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτευχθεί κρίσιμη μάζα και να προκύψουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

Ο κύριος στόχος θα πρέπει να είναι η προώθηση ενός επιχειρησιακού κλίματος που θα ευνοεί την παραγωγή, τη διάδοση και τη χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών από τις επιχειρήσεις. Για να δημιουργηθούν αποτελεσματικά περιφερειακά συστήματα καινοτομίας, οι οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτικοί φορείς θα πρέπει να έρχονται σε επαφή με τις καλύτερες τεχνολογικές και επιχειρηματικές πρακτικές στον κόσμο, οι οποίες υπερβαίνουν τα εθνικά ή τοπικά όρια. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει επίσης να επιδιώκεται η συνεργασία με τα κέντρα μετάδοσης των καινοτομιών καθώς και με τα ευρωπαϊκά κέντρα πληροφόρησης που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία, ειδικότερα στον τομέα της διεθνικής τεχνολογίας και της διάδοσης των πληροφοριών.

Οι νεοσύστατες επιχειρήσεις, ιδιαίτερα αυτές που έχουν σχέση με την ΕΤΑ, θα πρέπει να ενισχύονται με στόχο τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων με ερευνητικά ιδρύματα που θα έχουν μακροχρόνια προοπτική και σαφή προσανατολισμό προς την αγορά. Η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να επιδιώκει την κάλυψη των αδυναμιών της αγοράς που παρεμποδίζουν την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Οι ενέργειες θα πρέπει να επιδιώκουν να επαυξάνουν τους υφιστάμενους πόλους δραστηριότητας προκειμένου να αξιοποιηθούν οι περιφερειακές δυνατότητες για ΕΤΑ και να ενισχυθεί η δημιουργία δικτύων και η τεχνολογική συνεργασία εντός και μεταξύ των περιφερειών.

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να μεριμνούν ώστε τα ερευνητικά ιδρύματα και ο ιδιωτικός και ο δημόσιος τομέας να εκμεταλλεύονται πλήρως τις συνεργίες που ενδέχεται να υπάρχουν ανάμεσά τους.

Από την άποψη της μεθόδου, οι στρατηγικές οικονομικής ανάπτυξης είναι πιθανό ότι θα βελτιωθούν με τη συλλογή δεδομένων για τις υφιστάμενες καινοτομικές δραστηριότητες στις σχετικές περιφέρειες, που αφορούν, π.χ., τις ευρεσιτεχνίες από ιδιώτες ή τη φύση, το εύρος και τις δυνατότητες ανάπτυξης των υφιστάμενων συσπειρώσεων καινοτομικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν τόσο τα ιδιωτικά όσο και τα δημόσια ερευνητικά ιδρύματα. Οι έρευνες για την κοινοτική καινοτομία και ο πίνακας ευρωπαϊκών καινοτομιών μπορούν επίσης να βοηθήσουν ως προς το θέμα αυτό.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση στον τομέα αυτό είναι οι ακόλουθες:

- Να καταστεί η προσφορά περιφερειακής ΕΤΑ, καινοτομίας και εκπαίδευσης πιο αποτελεσματική και προσελάσιμη από τις επιχειρήσεις, ιδίως των ΜΜΕ, π.χ., μέσω της δημιουργίας πόλων αριστείας, της συγκέντρωσης των ΜΜΕ υψηλής τεχνολογίας γύρω από τα ερευνητικά και τεχνολογικά ιδρύματα ή μέσω της ανάπτυξης και της δημιουργίας περιφερειακών συσπειρώσεων γύρω από μεγάλες εταιρείες.
- Να παρέχονται υπηρεσίες στήριξης επιχειρήσεων προκειμένου να μπορούν οι επιχειρήσεις, ιδίως οι ΜΜΕ, να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να διεθνοποιηθούν εκμεταλλευόμενες τις ευκαιρίες που παρέχει η εσωτερική αγορά. Οι υπηρεσίες που θα παρέχονται στις επιχειρήσεις θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στην αξιοποίηση των συνεργειών (π.χ. μεταφορά τεχνολογίας, επιστημονικά πάρκα, κέντρα επικοινωνίας ΤΠΕ, φυτώρια επιχειρήσεων και συναφείς υπηρεσίες, συνεργασία με τις συσπειρώσεις) και να δίνουν πιο παραδοσιακή ενίσχυση στους τομείς της διοίκησης επιχειρήσεων, της εμπορίας, της τεχνικής βοήθειας, των προσλήψεων και των άλλων επαγγελματικών και εμπορικών υπηρεσιών.
- Να αξιοποιηθούν πλήρως τα ευρωπαϊκά πλεονεκτήματα στον τομέα των οικολογικών καινοτομιών. Οι οικολογικές καινοτομίες θα πρέπει να ενθαρρύνονται παράλληλα με τη βελτίωση των πρακτικών των ΜΜΕ μέσω της καθιέρωσης συστημάτων διαχείρισης περιβάλλοντος. Εάν επενδύσουν σήμερα σ' αυτό τον τομέα, οι επιχειρήσεις της ΕΕ θα βρεθούν σε σχέση ισχύος στο κοντινό μέλλον όταν οι άλλες περιοχές του κόσμου θα έχουν κατανοήσει την ανάγκη για τέτοιες τεχνολογίες. Πρόκειται για έναν τομέα που έχει άμεση σχέση με το πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία.
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας, και διευκόλυνση της δημιουργία και ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων. Έμφαση στην ενθάρρυνση της διατήρησης και της δημιουργίας καινοτομικών επιχειρήσεων από ερευνητικά ιδρύματα ή επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν διάφορες τεχνικές (π.χ. ευαισθητοποίηση, προτυποποίηση, διασκαλία και παροχή διαχειριστικής και τεχνολογικής ενίσχυσης σε δυνάμει επιχειρηματίες).

Είναι σημαντικό να διασφαλισθεί ότι οι εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, είναι σε θέση να κάνουν εμπορική χρήση των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις θα είναι προτιμότερο να παρέχονται από τον ιδιωτικό τομέα ή από ένα συνδυασμό δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών. Οι σχετικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι πρώτης ποιότητας, να διατίθενται με ευκολία, να είναι εύκολα προσπελάσιμες και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ΜΜΕ. Θα πρέπει να καθορίζεται και να παρακολουθείται η ποιότητα των υπηρεσιών και θα πρέπει να υπάρχει συνεκτικότητα μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών, με τη δημιουργία, π.χ., εταιρικών σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και ενιαίων κέντρων εξυπηρέτησης.

Οι διοικητικές διαδικασίες είναι συχνά περίπλοκες. Οι πληροφορίες και η αρχική υποστήριξη θα πρέπει να διατίθενται από ένα δίκτυο ενιαίων κέντρων εξυπηρέτησης, το οποίο θα αποτελεί τη διαπαφή ανάμεσα στον δημόσιο τομέα και στον αιτούντα επιχορήγηση, και να συμπεριλαμβάνουν τις διάφορες ενέργειες που συγχρηματοδοτούνται από την πολιτική της συνοχής. Αυτοί οι πάροχοι θα πρέπει να είναι αρμόδιοι για ολόκληρο το φάσμα των κρατικών ενισχύσεων –ανεξαρτήτως εθνικής ή περιφερειακής αρμοδιότητας– και θα πρέπει να καθορισθούν στόχοι για την αποτελεσματικότητα των ενεργειών τους, οι οποίοι θα ελέγχονται τακτικά.

Οσάκις το επιτρέπουν οι περιστάσεις, θα πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη ενίσχυση σε συγκεκριμένες κατηγορίες επιχειρήσεων (π.χ. σε νεοσύστατες ή σε νεοεγκατασταθείσες επιχειρήσεις) ή σε επιχειρηματίες (π.χ. νέοι άνθρωποι, γυναίκες, ηλικιωμένοι εργαζόμενοι ή πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονοτικές κοινότητες). Στα σχολεία θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνεται η εκπαίδευση σχετικά με την επιχειρηματικότητα.

1.2.3. Προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας για όλους

Η διάδοση των ΤΠΕ σε ολόκληρη την οικονομία της Ένωσης αποτελεί ένα σημαντικό μέσο βελτίωσης τόσο της παραγωγικότητας όσο και της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών. Η διάδοση των ΤΠΕ ενθαρρύνει επίσης την αναδιοργάνωση των μεθόδων παραγωγής και την εμφάνιση νέων επιχειρήσεων και ιδιωτικών υπηρεσιών. Η παροχή αποδοτικών και αποτελεσματικών δημόσιων υπηρεσιών –και ιδίως ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και ηλεκτρονικής υγείας– μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη και την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών. Η διάδοση των τεχνολογιών μπορεί να συμβάλει στην περιφερειακή ανάπτυξη ευνοώντας τη δημιουργία και την επέκταση πόλων αριστείας σε δραστηριότητες που έχουν σχέση με τις ΤΠΕ και αναπτύσσοντας τη σύνδεση και τη δικτύωση των επιχειρήσεων, και ιδίως των ΜΜΕ. Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα προκειμένου να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών που θα έχουν ως στόχο να διευκολύνουν και να τονώσουν τις ιδιωτικές επενδύσεις στις ΤΠΕ εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τον ανταγωνισμό στον τομέα των ΤΠΕ.

Επομένως, τα μέτρα πολιτικής θα πρέπει να επικεντρώνονται στη δυνατότητα σύνδεσης. Τούτο περιλαμβάνει τη βελτίωση των υπηρεσιών ενίσχυσης της καινοτομίας για τις ΜΜΕ, με ειδικό στόχο την προώθηση της μεταφοράς τεχνολογίας ανάμεσα στα ερευνητικά ιδρύματα και στις επιχειρήσεις. Απαιτείται επίσης η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που χρειάζονται στην οικονομία της γνώσης και η ανάπτυξη περιεχομένου κάνοντας χρήση εφαρμογών και υπηρεσιών (όπως είναι η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, οι ηλεκτρονικές επιχειρηματικές δραστηριότητες, η ηλεκτρονική μάθηση, η ηλεκτρονική υγεία), που αποτελούν ενδιαφέρουσες εναλλακτικές λύσεις έναντι άλλων, συχνά πιο δαπανηρών, μοντέλων παροχής υπηρεσιών. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τις απομακρυσμένες και αραιοκατοικημένες περιοχές, καθώς και για τις απόκεντρες περιφέρειες, τα νησιά ή τις περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα. Είναι σαφές ότι δεν μπορεί να γίνεται χρήση και ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών με βάση το περιεχόμενο, εάν δεν υπάρχει η κατάλληλη υποδομή που θα μπορεί να υποστηρίξει τις ευρυζωνικές υπηρεσίες. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να υπάρχει μία κατάλληλη υποδομή ευρυζωνικών επικοινωνιών σε ολόκληρη την Ένωση με προστό κόστος.

Κατά γενικό κανόνα, όταν πραγματοποιούνται επενδύσεις στις υποδομές ΤΠΕ, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ταχείες τεχνολογικές εξελίξεις και να τηρούνται οι αρχές της τεχνολογικής ουδετερότητας και της ανοιχτής πρόσβασης. Ουσιαστική σημασία έχει επίσης και η συμμόρφωση προς τους κανόνες του ανταγωνισμού και προς το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Οι ενέργειες απαιτείται να βασίζονται σε δείκτες περιεχομένου που θα σχετίζονται με την υπάρχουσα οικονομική δομή (συμπεριλαμβανομένων της βιομηχανικής εξειδίκευσης, του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης, της ποιότητας της συνδετικότητας με τις ΤΠΕ και των δυναμικών συνεργειών μεταξύ των περιφερειακών πόλων οικονομικής δραστηριότητας). Κατά τον εντοπισμό των περιφερειακών αναγκών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι υφιστάμενες κοινοτικές πρωτοβουλίες υπέρ των ΤΠΕ, ιδίως της i2010 – Ευρωπαϊκής κοινωνίας της πληροφορίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση⁽¹⁾.

Δεδομένου ότι οι ΤΠΕ αφορούν όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας, επιβάλλεται να αναπτύξουν τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες συμβατές στρατηγικές σχετικά με την κοινωνία των πληροφοριών οι οποίες θα εγγυώνται τη συνεκτικότητα και την ενοποίηση των διάφορων τομέων, εξισορροπώντας τα μέτρα τα σχετικά με την προσφορά και τη ζήτηση με βάση τις τοπικές απαιτήσεις, τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων και την ισχυρή δημόσια πολιτική υποστήριξη.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση είναι οι ακόλουθες:

- Εξασφάλιση της χρησιμοποίησης των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά και προώθηση της ανάπτυξης μέσω της ισόρροπης ενίσχυσης της προσφοράς και της ζήτησης προϊόντων ΤΠΕ και δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών καθώς και μέσω της αύξησης των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Οι ενέργειες αυτές αναμένεται ότι θα αυξήσουν την παραγωγικότητα, θα προωθήσουν την ανοικτή και ανταγωνιστική ψηφιακή οικονομία και την κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς (π.χ. βελτίωση της πρόσβασης των ανάπηρων και των ηλικιωμένων ατόμων), δίνοντας έτσι ώθηση στην ανάπτυξη και στη δημιουργία απασχόλησης.
- Εξασφάλιση διαθεσιμότητας υποδομών ΤΠΕ και συναφών υπηρεσιών στις περιπτώσεις που η αγορά αδυνατεί να προσφέρει προστιές και επαρκείς υπηρεσίες που θα υποστηρίζουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες, ειδικότερα στις απομακρυσμένες και στις αγροτικές περιοχές καθώς και στα νέα κράτη μέλη.

1.2.4. Βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση

Ένα άλλο βασικό στοιχείο για την προώθηση της γνώσης και της καινοτομίας είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Για τους σκοπούς τόνωσης της ανάπτυξης και της δημιουργίας απασχόλησης, πρέπει να είναι πιο σύμφωνοι για τους επιχειρηματίες και τις επιχειρήσεις που επενδύουν στην ανάπτυξη και στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών παρά να επικεντρώνουν την προσπάθειά τους, παραδείγματος χάριν, σε κερδοσκοπικές δραστηριότητες.

Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση σ' αυτό το πλαίσιο είναι συχνά δύσκολη, γεγονός που παρεμποδίζει την ανάπτυξη και τη δημιουργία απασχόλησης. Η βελτίωση της πρόσβασης σε κεφάλαια τόσο για τις δραστηριότητες ΕΤΑ όσο και για τις επιχειρηματικές εκκινήσεις είναι σημαντική. Οι αγορές επιχειρηματικού κεφαλαίου που σχετίζεται με δραστηριότητες καινοτομίας χρειάζεται να αναπτυχθούν σε συνδυασμό με ένα καλύτερο κανονιστικό περιβάλλον που θα διευκολύνει την επιχειρηματικότητα.

Τα προγράμματα αυτά θα μπορούσαν να υλοποιηθούν σε συνδυασμό με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE) στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας JEREMIE προκειμένου να αναπτυχθούν πηγές χρηματοδότησης σε τομείς όπου η επιχειρηματικότητα παρεμποδίζεται από τις αδυναμίες της αγοράς που οφείλονται στους υψηλούς κινδύνους των δραστηριοτήτων ΕΤΑ. Πρέπει επίσης να λαμβάνεται δεόντως υπόψη ο αντίκτυπος των δημόσιων ενισχύσεων για τη δημιουργία επιχειρήσεων, ώστε να παρεμποδισθεί ο παραγκωνισμός των ιδιωτικών επενδύσεων και η λήψη μέτρων που βλάπτουν τον ανταγωνισμό. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί ο συντονισμός μεταξύ των Ταμείων.

⁽¹⁾ COM(2005) 229.

Τα μετοχικά κεφάλαια και τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου καθώς και τα Ταμεία δανειοδότησης για τη σύσταση καινοτομικών επιχειρήσεων θα πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο και να αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη για την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και τη δημιουργία απασχόλησης· τα ιδρύματα του δημόσιου τομέα δεν είναι πάντοτε οι πλέον κατάλληλοι φορείς για την ανάληψη κινδύνων. Η προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στη δημιουργία ή την επέκταση των ειδικευμένων παρόχων κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου και τραπεζικών εγγυήσεων στις περιπτώσεις αδυναμίας της αγοράς. Κατά κανόνα, οι φορείς αυτοί είναι πιο αποτελεσματικοί στις περιπτώσεις που παρέχουν πλήρες πακέτο ενισχύσεων, αρχίζοντας από την κατάρτιση πριν ακόμη δημιουργηθεί ή επεκταθεί η επιχείρηση.

Με βάση αυτές τις αρχές, οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση είναι οι ακόλουθες:

- Ενίσχυση των χρηματοδοτικών μέσων εξαιρουμένων των επιχορηγήσεων, όπως είναι τα δάνεια, οι εγγυήσεις δευτερευόντων δανείων, οι μετατρέψιμοι τίτλοι (χρέος υβριδικής μορφής) και τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου (π.χ. τα κεφάλαια εκκίνησης και τα επιχειρηματικά κεφάλαια). Οι επιδοτήσεις θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την κατασκευή και τη διατήρηση υποδομών που διευκολύνουν την πρόσβαση στη χρηματοδότηση (π.χ. γραφεία μεταφοράς τεχνολογίας, φωτάρια επιχειρήσεων, δίκτυα μεμονωμένων επενδυτών «επιχειρηματικοί άγγελοι» και τα προγράμματα προώθησης των επενδύσεων). Μπορούν επίσης να ενισχύονται οι μηχανισμοί εγγύησης και αμοιβαίας εγγύησης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση των ΜΜΕ σε μικροπιστώσεις. Η ΕΤΕπ και το ΕΤΕ θα μπορούσαν να παράσχουν πολύτιμη βοήθεια προς την κατεύθυνση αυτή.
- Ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης η οποία ταυτόχρονα θα υποστηρίζει την καινοτομία, τη μεταφορά της σε νέες εμπορικές δραστηριότητες και τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου.
- Προέγγιση ειδικών ομάδων, όπως είναι, παραδείγματος χάριν, οι νέοι και οι γυναίκες επιχειρηματίες καθώς και οι μειονεκτικές ομάδες.

Έχει ιδιαίτερη σημασία η στενή συνεργασία με το ΕΤΕ ενόψει της εμπειρογνομοσύνης που έχει αποκτήσει με το πέρασμα των χρόνων, προκειμένου να δοθεί στις ΜΜΕ η απαραίτητη υποστήριξη ενώ παράλληλα θα αναπτύσσεται η ευρωπαϊκή αγορά κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου. Τούτο θα μπορούσε να συνεπάγεται τη συμμετοχή στην πρωτοβουλία JEREMIE.

1.3. Κατευθυντήρια γραμμή: Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας

Στο πλαίσιο της επανεκκίνησης της στρατηγικής της Λισαβόνας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μία ενιαία σειρά κατευθυντήριων γραμμών, που περιλαμβάνουν τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των οικονομικών πολιτικών ⁽¹⁾ και τις κατευθυντήριες γραμμές της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, και συνενώνει, κατ' αυτό τον τρόπο, τις μακροοικονομικές και τις μικροοικονομικές πολιτικές με την πολιτική της απασχόλησης με στόχο την προώθηση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με τους κανονισμούς σχετικά με τα Ταμεία ⁽²⁾, στον τομέα της απασχόλησης και των ανθρώπινων πόρων, οι στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας σχετικά με τη συνοχή είναι εκείνες της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση ⁽³⁾ συμπληρωμένες από τις συστάσεις της ΕΕ για την απασχόληση, οι οποίες προβλέπουν συγκεκριμένες προτεραιότητες ανά χώρα.

Η επιτυχία της προσπάθειας για πλήρη απασχόληση και αύξηση της παραγωγικότητας εξαρτάται από ένα ευρύ φάσμα ενεργειών στις οποίες περιλαμβάνονται και οι προαναφερόμενες. Οι επενδύσεις στις υποδομές, η ανάπτυξη επιχειρήσεων και η έρευνα αυξάνουν τις ευκαιρίες απασχόλησης τόσο βραχυπρόθεσμα ως αποτέλεσμα των άμεσων αποτελεσμάτων τους όσο και βραχυπρόθεσμα ως αποτέλεσμα του θετικού τους αντικτύπου στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Για να μεγιστοποιηθεί η απασχόληση και να δημιουργηθούν μόνιμες θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας, θα πρέπει να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο και να ενισχυθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Όσον αφορά την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση επιφωτίζουν τρεις βασικές προτεραιότητες δράσης για τις πολιτικές των κρατών μελών:

- προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας,
- βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων καθώς και της ευελιξίας των αγορών εργασίας,
- αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο με τη βελτίωση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων.

Επιπροσθέτως αυτών των προτεραιοτήτων, θα πρέπει να δίδεται η απαραίτητη προσοχή στις επενδύσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης καθώς και στις εκπαιδευτικές, κοινωνικές, υγειονομικές και πολιτιστικές υποδομές.

⁽¹⁾ ΕΕ L 205 της 6.8.2005, σ. 21

⁽²⁾ Άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1784/1999 (ΕΕ L 210 της 31.7.2006, σ. 12).

⁽³⁾ COM(2005) 141 της 12.4.2005.

Η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να επικεντρωθεί στην αντιμετώπιση των ειδικών προκλήσεων της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση σε κάθε κράτος μέλος, ενισχύοντας τις ενέργειες που επιπίπτουν στους στόχους της σύγκλισης, της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, λαμβάνοντας υπόψη το πεδίο δραστηριοτήτων που ορίζεται στο νομικό πλαίσιο. Το φάσμα των επιλέξιμων ενεργειών και των χρηματοδοτικών πόρων είναι μεγαλύτερο για τον τελευταίο στόχο. Για το στόχο αυτό, οι κοινοτικοί πόροι θα πρέπει να είναι πολύ πιο επικεντρωμένοι ώστε να προκύψουν σημαντικότερα αποτελέσματα.

Τα προγράμματα για την απασχόληση και την ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες που σχετίζονται με την κάθε συγκεκριμένη χώρα, όπως υπογραμμίζεται στις συστάσεις για την απασχόληση και στα εθνικά προγράμματα μεταρρύθμισης. Τα προγράμματα, είτε διευθύνονται σε εθνικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο, θα πρέπει να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις εδαφικές ανισότητες και να είναι προσαρμοσμένα στις διάφορες περιοχές.

Τέλος, μία από τις εμφανέστερες πτυχές της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας στην περίοδο 2000-2006 των Διαρθρωτικών Ταμείων ήταν η στήριξη των κρατών μελών και των περιφερειών όσον αφορά την ανταλλαγή εμπειριών και τη δημιουργία δικτύων, προωθώντας έτσι την καινοτομία. Σ' αυτό το πλαίσιο, η πείρα που αποκτήθηκε με την κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL θα πρέπει να κεφαλαιοποιηθεί μέσω του εξορθολογισμού των αρχών στις οποίες βασίστηκε – καινοτομία, διεθνικότητα, εταιρική σχέση, ένταξη της διάστασης του φύλου.

1.3.1. Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας

Η διέγερση της βάσης της οικονομικής δραστηριότητας, η αύξηση της απασχόλησης και η μείωση της ανεργίας έχουν ζωτική σημασία για τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας. Η αύξηση της απασχόλησης γίνεται ακόμη πιο επιτακτική ενόψει της αναμενόμενης μείωσης του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, οι κατευθυντήριες γραμμές για τις σχετικές ενέργειες είναι οι ακόλουθες:

- Εφαρμογή πολιτικών απασχόλησης που θα έχουν ως στόχο την πλήρη απασχόληση, τη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας και την ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.
- Προώθηση της προσέγγισης της εργασίας με βάση τον κύκλο ζωής.
- Εξασφάλιση αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, αύξηση της ελκυστικότητας και των αποδοχών της εργασίας για όσους αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων ατόμων και των ανεπάγγελτων.
- Βελτίωση της ανταπόκρισης στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Οι ενέργειες θα πρέπει να βασίζονται στον εκ των προτέρων εντοπισμό των αναγκών, μέσω, π.χ., της χρησιμοποίησης των σχετικών εθνικών ή/και περιφερειακών δεικτών, όπως είναι τα ποσοστά ανεργίας και απασχόλησης, τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας, τα ποσοστά του πληθυσμού που απειλείται με φτώχεια και το επίπεδο των εισοδημάτων. Θα πρέπει να δίδεται προσοχή στο τοπικό επίπεδο, όπου μπορεί να υπάρχουν έντονες ανισότητες οι οποίες δεν εμφανίζονται στις στατιστικές επιπέδου περιφέρειας.

Η παρουσία αποτελεσματικών οργανισμών σχετικών με την αγορά εργασίας, και κυρίως υπηρεσιών απασχόλησης που μπορούν να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της γρήγορης οικονομικής και κοινωνικής αναδιάρθρωσης και της γήρανσης του πληθυσμού, έχει ουσιαστική σημασία για την υποστήριξη της παροχής υπηρεσιών στα άτομα που αναζητούν εργασία, στους ανέργους και στους αναπήρους και θα μπορούσε να ενισχυθεί από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Οι οργανισμοί αυτοί μπορούν να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο για την υλοποίηση ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας και για την παροχή υπηρεσιών σε προσωπική βάση με στόχο την προώθηση της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας και την εξισορρόπηση της προσφοράς και ζήτησης εργασίας, ακόμη και σε τοπικό επίπεδο. Θα πρέπει επίσης να βοηθούν στην πρόβλεψη των ελλείψεων και των σημείων συμφόρησης στην αγορά εργασίας και των αναγκών σε επαγγέλματα και δεξιότητες. Κατ' αυτό τον τρόπο, θα μπορούσε επίσης να ενισχυθεί καλύτερα η θετική διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης. Γι' αυτό το λόγο, έχει μεγάλη σημασία η εύκολη πρόσβαση και η διαφάνεια των παρεχομένων υπηρεσιών. Το δίκτυο EURES αποτελεί σημαντικό μέσο για την αύξηση της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο ⁽¹⁾.

Μία από τις σημαντικές προτεραιότητες θα πρέπει να είναι η ενίσχυση των ενεργών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας, ώστε να ξεπεραστούν τα εμπόδια πρόσβασης και παραμονής στην αγορά εργασίας και να προωθηθεί η κινητικότητα των ατόμων που αναζητούν εργασία, των ανέργων και των ανεπάγγελτων, των πιο ηλικιωμένων εργαζομένων καθώς και αυτών που διατρέχουν τον κίνδυνο να μείνουν άνεργοι, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στους εργαζομένους με χαμηλά προσόντα. Θα πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων της παροχής βοήθειας στην αναζήτηση εργασίας, στη διαμεσολάβηση προς αναζήτηση εργασίας και στην κατάρτιση με σκοπό την προσαρμογή των δεξιοτήτων των ατόμων που αναζητούν εργασία και των εργαζομένων στις ανάγκες των τοπικών αγορών εργασίας. Οι δυνατότητες αυτοαπασχόλησης και δημιουργίας επιχειρήσεων, οι γνώσεις ΠΠΕ και η ικανότητα χρησιμοποίησης ψηφιακών μέσων θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται δεόντως υπόψη. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίδεται στα ακόλουθα:

⁽¹⁾ Το δίκτυο EURES, το οποίο δημιουργήθηκε το 1993, είναι ένα δίκτυο συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης των κρατών μελών του ΕΟΧ (κράτη μέλη της ΕΕ συν Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν) και άλλων οργανισμών εταίρων.

- υλοποίηση του ευρωπαϊκού συμφώνου για τη νεολαία μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης των νέων ανθρώπων στην απασχόληση, της διευκόλυνσης της μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση μέσω, μεταξύ άλλων, του επαγγελματικού προσανατολισμού, της παροχής ενίσχυσης για την ολοκλήρωση των σπουδών και της πρόσβασης στην κατάλληλη κατάρτιση και μαθητεία,
- υλοποίηση του ευρωπαϊκού συμφώνου για την ισότητα των φύλων με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και με ειδικές ενέργειες για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση, τη μείωση των επαγγελματικών διακρίσεων, των διαφορών στους μισθούς ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες και των στερεοτύπων σε σχέση με τα δύο φύλα καθώς και την προώθηση πιο φιλικού προς την οικογένεια περιβάλλοντος εργασίας καθώς και την εναρμόνιση της επαγγελματικής με την ιδιωτική ζωή. Σημαντική είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες φύλαξης των παιδιών και σε υπηρεσίες περιθάλψης εξαρτωμένων προσώπων παράλληλα με την ένταξη των θεμάτων της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα στις διάφορες πολιτικές και στα μέτρα που λαμβάνονται σε διάφορα επίπεδα, με τις διάφορες εκστρατείες ευαισθητοποίησης και με την ενίσχυση του διαλόγου ανάμεσα στους ενδιαφερομένους παράγοντες,
- ανάληψη ειδικής δράσης για την ενίσχυση της πρόσβασης των μεταναστών στην αγορά εργασίας και τη διευκόλυνση της κοινωνικής τους ένταξης μέσω της κατάρτισης και της αναγνώρισης των ειδικότητων που απέκτησαν στην αλλοδαπή, της προσωπικής καθοδήγησης, της γλωσσικής κατάρτισης, της κατάλληλης ενίσχυσης για την ανάληψη επιχειρηματικής δράσης, της βελτίωσης της ευαισθητοποίησης τόσο των εργοδοτών όσο και των διακινούμενων εργαζομένων σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις υποχρεώσεις τους καθώς και μέσω της αυστηρότερης επιβολής της εφαρμογής των νομοθετικών κανόνων για την καταπολέμηση των διακρίσεων.

Μία άλλη σημαντική προτεραιότητα θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση αλληλέγγυων αγορών εργασίας ώστε να μην αποκλειστούν οι ανάπηροι και τα άτομα που είναι σε μειονεκτική θέση ή κινδυνεύουν με κοινωνικό αποκλεισμό, όπως τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, οι μακροχρόνιοι άνεργοι, οι μειονότητες και τα άτομα με αναπηρίες. Όλα αυτά προϋποθέτουν την παροχή ενός ευρύτερου φάσματος υποστήριξης για να ανοίξουν οι δρόμοι για την ένταξη και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Ο σκοπός θα πρέπει να είναι ο ακόλουθος:

- βελτίωση της απασχολησιμότητάς τους μέσω της αύξησης της συμμετοχής στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, της επαγγελματικής τους επιμόρφωσης, των κατάλληλων κινήτρων και εργασιακών ρυθμίσεων καθώς και των απαραίτητων υπηρεσιών κοινωνικής στήριξης και μέριμνας, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας,
- καταπολέμηση των διακρίσεων και προώθηση της αποδοχής της διαφορετικότητας στον τόπο εργασίας με μέτρα κατάρτισης σχετικά με τη διαφορετικότητα και με εκστρατείες ευαισθητοποίησης, στις οποίες θα πρέπει να συμμετέχουν πλήρως οι τοπικές κοινωνίες και επιχειρήσεις.

1.3.2. Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας

Υπό των πρίσμα των αυξανόμενων πιέσεων λόγω της παγκοσμιοποίησης, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι απότομες και απρόσμενες εμπορικές αναταράξεις και η συνεχιζόμενη εμφάνιση νέων τεχνολογιών, η Ευρώπη πρέπει να αυξήσει την ικανότητά της να προβλέπει, να προκαλεί και να αφομοιώνει τις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές. Στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση στον τομέα αυτό είναι:

- προώθηση της ευελιξίας σε συνδυασμό με την ασφάλεια της απασχόλησης και μείωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη το ρόλο των κοινωνικών εταίρων,
- εξασφάλιση ότι η εξέλιξη του κόστους εργασίας και οι μηχανισμοί καθορισμού των μισθών θα έχουν θετικές συνέπειες για την απασχόληση.

Η κύρια έμφαση θα πρέπει να δίδεται σε ενέργειες για την προώθηση των επενδύσεων στους ανθρώπινους πόρους εκ μέρους των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ, και στους εργαζόμενους, μέσω διατάξεων, στρατηγικών και συστημάτων διά βίου μάθησης που εξασφαλίζουν στους εργαζόμενους, ιδίως τους εργαζόμενους με χαμηλά προσόντα, και στους πιο ηλικιωμένους, τις απαραίτητες δεξιότητες προκειμένου να προσαρμοστούν στην οικονομία της γνώσης και να παρατείνουν τον επαγγελματικό τους βίο. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίδεται στα ακόλουθα:

- ανάπτυξη στρατηγικών και συστημάτων διά βίου μάθησης, συμπεριλαμβανομένων μηχανισμών όπως τα περιφερειακά και τα τομεακά ταμεία, με σκοπό την αύξηση των επενδύσεων εκ μέρους των επιχειρήσεων και τη συμμετοχή των εργαζομένων στις δραστηριότητες κατάρτισης,
- ανάπτυξη τέτοιων στρατηγικών, συμβάλλοντας στη χρηματοδότηση συστημάτων και δραστηριοτήτων κατάρτισης. Θα πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στην επιχειρηματικότητα και στις ΜΜΕ, διευκολύνοντας, μεταξύ άλλων, την πρόσβασή τους σε εξωτερικές πηγές δεξιοτήτων, χρηματοοικονομικές τεχνικές, όπως το μέσο JEREMIE και οι λύσεις κατάρτισης – με έμφαση στις ΤΠΕ και στις διοικητικές δεξιότητες. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην αύξηση της συμμετοχής των ατόμων με χαμηλά προσόντα και των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων στην κατάρτιση και την επιμόρφωση.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν η βελτίωση των προβλέψεων και η θετική διαχείριση των οικονομικών αναδιαρθρώσεων, οι οποίες οφείλονται ειδικότερα στις αλλαγές που έχουν σχέση με την απελευθέρωση του εμπορίου. Θα πρέπει να δίδεται επίσης προσοχή στη δημιουργία συστημάτων παρακολούθησης με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των επιχειρήσεων και των τοπικών κοινωνιών για τη λεπτομερή παρακολούθηση των κοινωνικοοικονομικών αλλαγών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και για την πρόγνωση των μελλοντικών τάσεων στην οικονομία και στην αγορά εργασίας. Πρέπει να θεσπισθεί στήριξη για τα προγράμματα που έχουν ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την πρόγνωση των σταδιακών αλλαγών σε ολόκληρη την Ένωση, ειδικότερα σε τομείς όπως η γεωργία, η υφαντουργία, η αυτοκινητοβιομηχανία και τα ορυχεία, παράλληλα με ενεργά μέτρα ενίσχυσης της οικονομικής ευημερίας των περιφερειών. Κάποιο ρόλο μπορούν επίσης να έχουν οι ειδικές υπηρεσίες απασχόλησης, κατάρτισης και ενίσχυσης των εργαζομένων στις περιπτώσεις αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων ή τομέων, όπως είναι τα προγράμματα γρήγορων λύσεων σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων.

Προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στην ανάπτυξη και τη διάδοση των γνώσεων σχετικά με τις καινοτομικές και προσαρμοσμένες μορφές οργάνωσης της εργασίας προκειμένου να γίνεται η καλύτερη δυνατή χρήση των νέων τεχνολογιών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η τηλεργασία, η βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας στον τόπο εργασίας (π.χ. βιομηχανική ασφάλεια), η αύξηση της παραγωγικότητας και η καλύτερη εναρμόνιση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή. Μπορεί εν προκειμένω να περιλαμβάνονται επίσης η αύξηση της ευαισθητοποίησης όσον αφορά την εταιρική κοινωνική ευθύνη, η ανάπτυξη συνείδησης όσον αφορά τα δικαιώματα των εργαζομένων, οι πρωτοβουλίες για την τήρηση του εργατικού κώδικα, η μείωση της παραοικονομίας και οι τρόποι για τη μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε κανονική απασχόληση.

Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά τη δημιουργία των μηχανισμών που θα εξασφαλίσουν την ευελιξία της αγοράς εργασίας. Συνεπώς, τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στις δραστηριότητες στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας. Επιπλέον, στο πλαίσιο του στόχου σύγκλισης, θα διατίθενται σημαντικοί πόροι από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) για τη δημιουργία δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων της κατάρτισης, μέτρων για τη δημιουργία δικτύων, ενίσχυσης του κοινωνικού διαλόγου και δραστηριοτήτων που αναλαμβάνονται από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους.

1.3.3. Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων

Η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει περισσότερο στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Πάρα πολλοί άνθρωποι δεν εισέρχονται ούτε παραμένουν στην αγορά εργασίας, λόγω έλλειψης δεξιοτήτων, όπως οι στοιχειώδεις γνώσεις γραφής, ανάγνωσης και αριθμητικής ή επειδή δεν έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες. Για να αυξηθεί η πρόσβαση στην απασχόληση όλων των ηλικιών καθώς και η παραγωγικότητα και η ποιότητα της εργασίας, θα πρέπει να αυξηθούν οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και να αναπτυχθούν και να εφαρμοσθούν αποτελεσματικές εθνικές στρατηγικές διά βίου μάθησης προς όφελος των ατόμων, των επιχειρήσεων, της οικονομίας και της κοινωνίας. Στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση στον τομέα αυτό είναι οι ακόλουθες:

- Αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.
- Προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση τις νέες ανάγκες για ειδικευση.

Οι μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την κατάρτιση με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των απασχολούμενων καθώς και η προσαρμοστικότητα των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, πρέπει να συνδυάζονται με τις μεταρρυθμίσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Σε προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού, τα Διαρθρωτικά Ταμεία πραγματοποίησαν σημαντικές επενδύσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Κατά την επόμενη περίοδο προγραμματισμού, οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο θα πρέπει να αυξηθούν με επίκεντρο τους στόχους της Λισαβόνας σε συμφωνία με τις ενσωματωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Θα πρέπει να αντιμετωπισθούν οι ακόλουθες γενικές προτεραιότητες:

- αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων κινήτρων και των μηχανισμών κατανομής του κόστους ανάμεσα στις επιχειρήσεις, στις δημόσιες αρχές και στους ιδιώτες,
- υποστήριξη συνεκτικών και περιεκτικών στρατηγικών διά βίου μάθησης, με ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες για δεξιότητες της οικονομίας της γνώσης, οι οποίες θα περιλαμβάνουν την υποστήριξη για τη συνεργασία και για τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη μέλη, στις περιφέρειες και στις πόλεις σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για να διευκολύνεται η ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων καινοτομίας. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίδεται στην αντιμετώπιση των αναγκών των μειονεκτικών ομάδων,
- στήριξη του σχεδιασμού και της εισαγωγής μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, χρησιμοποιώντας, όπου ενδείκνυται, κοινές ευρωπαϊκές αναφορές και αρχές, ιδίως προκειμένου να αυξηθεί η καταλληλότητα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε σχέση με την αγορά εργασίας,

- ενίσχυση των δεσμών ανάμεσα στα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά και τα τεχνολογικά κέντρα, αφενός, και στις επιχειρήσεις, αφετέρου, ιδίως μέσω δραστηριοτήτων δικτύωσης και κοινών δράσεων.

Στο πλαίσιο του στόχου της σύγκλισης, πολλά κράτη μέλη και πολλές περιφέρειες αντιμετωπίζουν πολύ σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν χρηματοοικονομικοί πόροι για την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα πρέπει να εξυπηρετούν τις ακόλουθες ειδικές προτεραιότητες:

- εξασφάλιση κατάλληλης παροχής ελκυστικής, προσβάσιμης και υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης των δεξιοτήτων και των προσόντων του προσωπικού, προώθηση ευέλικτων τρόπων μάθησης και νέων εναλλακτικών δυνατοτήτων, αρχίζοντας από το σχολικό και το προσχολικό στάδιο, δράσεις για την επίτευξη σημαντικής μείωσης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και υψηλότερων ποσοστών ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και βελτίωση της πρόσβασης στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση,
- υποστήριξη του εκσυγχρονισμού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στην έρευνα και την καινοτομία μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών, της επιμόρφωσης των ερευνητών και της προσέλκυσης περισσότερων νέων ανθρώπων σε επιστημονικές και τεχνικές σπουδές,
- προώθηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης συμπεριλαμβανομένης της μαθητείας και της εκπαίδευσης για την απόκτηση επιχειρηματικών ικανοτήτων,
- εξασφάλιση, κατά περίπτωση, μεγαλύτερης κινητικότητας, σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνικό επίπεδο και προώθηση πλαισίων και συστημάτων για την υποστήριξη της διαφάνειας, την αναγνώριση των τυπικών προσόντων και την πιστοποίηση της άτυπης και ανεπίσημης εκπαίδευσης,
- επενδύσεις σε υποδομές εκπαίδευσης και κατάρτισης συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ, στις περιπτώσεις που οι επενδύσεις αυτές χρειάζονται για την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων ή/και στις περιπτώσεις που μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1.3.4. Διοικητικές ικανότητες

Κατά τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού, τα Ταμεία αύξησαν, μέσω της τεχνικής βοήθειας, τις διαχειριστικές ικανότητες των κρατών μελών και των αρχών διαχείρισης όσον αφορά την εφαρμογή των κανονισμών. Το ίδιο θα γίνει και κατά την περίοδο 2007 έως 2013.

Εκτός από τη διαχείριση των Ταμείων, οι πραγματικές διοικητικές ικανότητες των δημόσιων διοικήσεων και υπηρεσιών, δηλαδή η ευφυής διοίκηση, αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Έτσι, σε συμφωνία με την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισαβόνας, η οποία απαιτεί καλύτερη νομοθεσία καθώς και καλύτερο σχεδιασμό και εφαρμογή των πολιτικών ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία απασχόλησης, τα Ταμεία θα υποστηρίξουν τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και σε συναφή μέσα ΤΠΕ των διοικητικών και δημόσιων υπηρεσιών σε όλα τα εδαφικά επίπεδα.

Όσον αφορά τη συνοχή, στις χώρες και περιφέρειες που εμπίπτουν στο στόχο της σύγκλισης, είναι ουσιώδους σημασίας να αυξηθεί η παραγωγικότητα και η ποιότητα της εργασίας στο δημόσιο τομέα –ειδικά στον οικονομικό, εργασιακό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό, υγειονομικό, περιβαλλοντικό και δικαστικό τομέα– ώστε να συνεχισθούν και να επιταχυνθούν οι μεταρρυθμίσεις, να αυξηθεί η παραγωγικότητα και η ανάπτυξη στην ευρύτερη οικονομία και να προωθηθεί η κοινωνική και εδαφική συνοχή και η βιώσιμη ανάπτυξη. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για την εκπόνηση και την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων παραγόντων.

Για το λόγο αυτό, όσον αφορά τη συνοχή, οι χώρες και οι περιφέρειες που εμπίπτουν στο στόχο της σύγκλισης καλούνται να ενισχύσουν τις δημόσιες διοικήσεις και υπηρεσίες τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι ενέργειες στον τομέα αυτόν θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την συγκεκριμένη κατάσταση σε κάθε κράτος μέλος. Έτσι, κατ'εφαρμογήν της αρχής της συγκέντρωσης, τα κράτη μέλη καλούνται να προβούν σε λεπτομερή ανάλυση της κατάστασης προκειμένου να εντοπίσουν τους τομείς πολιτικής οι οποίοι χρειάζονται τη μεγαλύτερη υποστήριξη για την ανάπτυξη διοικητικών ικανοτήτων. Οι επενδύσεις θα πρέπει να συγκεντρώνονται σε όσους τομείς πολιτικής παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυσκολίες για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και στα βασικά στοιχεία των διοικητικών μεταρρυθμίσεων.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να φροντίσουν ώστε να αντιμετωπισθεί δεόντως η ανάγκη για αποτελεσματικότητα και διαφάνεια στις δημόσιες διοικήσεις και να εκσυγχρονισθούν οι δημόσιες υπηρεσίες. Οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση στον τομέα αυτόν είναι οι ακόλουθες:

- Υποστήριξη της εκπόνησης κατάλληλων πολιτικών και προγραμμάτων, παρακολούθηση, ανάλυση και αξιολόγηση του αντικτύπου μέσω μελετών, στατιστικών, εμπειρογνομosύνης, προβλέψεων και ενίσχυσης του διυπηρεσιακού συντονισμού και του διαλόγου ανάμεσα στους αρμόδιους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.
- Ενίσχυση της δημιουργίας ικανοτήτων για την υλοποίηση πολιτικών και προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των τομέων της θωράκισης κατά του εγκλήματος και της επιβολής της εφαρμογής της νομοθεσίας, ειδικότερα μέσω της καταγραφής των αναγκών για κατάρτιση, των εκθέσεων εξέλιξης της σταδιοδρομίας, της αξιολόγησης, των διαδικασιών κοινωνικού ελέγχου, της εφαρμογής αρχών ανοικτής διακυβέρνησης, της κατάρτισης του διευθυντικού και λοιπού προσωπικού και της εξειδικευμένης υποστήριξης των βασικών υπηρεσιών, των αρχών επιδεύρωσης και των κοινωνικοοικονομικών φορέων.

1.3.5. Προστασία της υγείας των εργαζομένων

Λαμβανομένης υπόψη της δημογραφικής διάρθρωσης της ΕΕ, της γήρανσης του πληθυσμού και της πιθανής μείωσης του εργατικού δυναμικού τα επόμενα χρόνια, είναι ουσιώδους σημασίας για την Ένωση να προβεί σε ενέργειες ώστε να προστατεύεται η υγεία των εργαζομένων και να παραμένουν όσο το δυνατόν περισσότερα χρόνια στην αγορά εργασίας. Οι επενδύσεις για την προστασία της υγείας και την πρόληψη των ασθενειών θα βοηθήσει στο να παραταθεί η ενεργός συμμετοχή στην κοινωνική ζωή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού εργαζομένων, ώστε να διατηρηθεί κατ' αυτό τον τρόπο η οικονομική τους συνεισφορά και να μειωθεί ο βαθμός της εξάρτησης. Όλα αυτά έχουν άμεση επίπτωση στην παραγωγικότητα και στην ανταγωνιστικότητα, καθώς και σημαντικά δευτερογενή θετικά αποτελέσματα για την ποιότητα της ζωής γενικότερα.

Υπάρχουν μείζονες διαφορές όσον αφορά την κατάσταση της δημόσιας υγείας και της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη ανάμεσα στις ευρωπαϊκές περιφέρειες. Για το λόγο αυτό, είναι σημαντικό να συμβάλει η πολιτική της συνοχής στη δημιουργία υγειονομικών υπηρεσιών, βοηθώντας έτσι να προστατεύεται η υγεία των εργαζομένων και να παραμένουν όσο το δυνατόν περισσότερα χρόνια στην αγορά εργασίας, ιδίως στα κράτη μέλη και στις περιφέρειες με χαμηλότερο επίπεδο ευημερίας. Η βελτίωση της υγείας και η προληπτική δράση σε κοινοτική βάση μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο για τη μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά την υγεία. Καλή υγειονομική περίθαλψη σημαίνει μαζικότερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, μεγαλύτερη διάρκεια επαγγελματικής ζωής, υψηλότερη παραγωγικότητα και χαμηλότερο υγειονομικό και κοινωνικό κόστος.

Η πολιτική της συνοχής, ειδικά στις περιοχές που παρουσιάζουν καθυστέρηση, πρέπει να συμβάλει στη βελτίωση των εγκαταστάσεων μακροχρόνιας υγειονομικής περίθαλψης και να πραγματοποιεί επενδύσεις για τη βελτίωση των υγειονομικών υποδομών, ιδίως όταν η έλλειψή τους ή η ανεπαρκής ανάπτυξή τους αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την οικονομική ανάπτυξη. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η ανάγκη αύξησης της αποτελεσματικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης καλύπτεται μέσω επενδύσεων στις ΤΠΕ, στη γνώση και στην καινοτομία. Οι κατευθυντήριες γραμμές για δράση στον τομέα αυτόν είναι οι ακόλουθες:

- Πρόληψη των κινδύνων για την υγεία ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα, μέσω γενικών ενημερωτικών εκστρατειών σε θέματα υγείας και της μετάδοσης γνώσεων και τεχνολογίας και διασφάλιση ότι οι υγειονομικές υπηρεσίες θα διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες, τα απαραίτητα προϊόντα και τον απαραίτητο εξοπλισμό για την πρόληψη των κινδύνων και για την ελαχιστοποίηση των πιθανών ζημιών.
- Κάλυψη των κενών σε θέματα υποδομών υγείας και προώθηση της αποτελεσματικής παροχής υπηρεσιών στις περιπτώσεις που επηρεάζεται η οικονομική ανάπτυξη των κρατών μελών και περιφερειών με χαμηλότερο επίπεδο ευημερίας. Αυτή η ενέργεια θα πρέπει να βασίζεται στην εμπειριστατωμένη ανάλυση του βέλτιστου επιπέδου προσφοράς υπηρεσιών και της κατάλληλης τεχνολογίας, όπως είναι η τηλεϊατρική, καθώς οι δυνατότητες μείωσης του κόστους μέσω ηλεκτρονικών υπηρεσιών υγείας.

2. Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Ένα από τα χαρακτηριστικά της πολιτικής της συνοχής –σε αντίθεση με τις τομεακές πολιτικές– είναι η ικανότητά της να προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες και χαρακτηριστικά ειδικών γεωγραφικών προκλήσεων και ευκαιριών. Στο πλαίσιο της πολιτικής της συνοχής, η γεωγραφία έχει σημασία. Κατά συνέπεια, κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων τους και την επικέντρωση των πόρων στις βασικές προτεραιότητες, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες θα πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ειδικές αυτές γεωγραφικές συνθήκες.

Η συνεκτίμηση της εδαφικής διάστασης θα βοηθήσει στη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων και στην πρόληψη της μείωσης του συνολικού αναπτυξιακού δυναμικού λόγω της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης. Μια τέτοια προσέγγιση απαιτεί επίσης την αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων και ευκαιριών των αστικών και αγροτικών περιοχών καθώς και των ιδιαίτερων εδαφών, όπως οι διασποριακές και οι ευρύτερες διεθνικές περιοχές ή οι περιφέρειες που πλήττονται από άλλα μειονεκτήματα λόγω του νησιωτικού τους χαρακτήρα, του απομακρυσμένου τους χαρακτήρα (όπως οι απόκεντρες ή οι αρκτικές περιοχές), της αραιής κατοίκησης τους ή του ορεινού τους χαρακτήρα. Επίσης, θα χρειασθεί ενδεχομένως να αντιμετωπισθούν οι περιβαλλοντικοί και δημογραφικοί περιορισμοί που αντιμετωπίζουν οι παράκτιες περιοχές. Η επιτυχής εφαρμογή των δράσεων προώθησης της εδαφικής συνοχής απαιτεί την εφαρμογή μηχανισμών οι οποίοι μπορούν να εγγυηθούν τη δίκαιη αντιμετώπιση όλων των εδαφών με βάση τις επιμέρους ικανότητές τους ως παράγοντα ανταγωνιστικότητας. Συνεπώς, η καλή διακυβέρνηση είναι σημαντική για την επιτυχή αντιμετώπιση της εδαφικής διάστασης.

Πράγματι, για την επόμενη γενιά προγραμμάτων, η προώθηση της εδαφικής συνοχής θα πρέπει να αποτελεί μέρος της προσπάθειας που καταβάλλεται προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι όλο το έδαφος της Ευρώπης έχει την ευκαιρία να συμβάλει στη στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Ειδικότερα, αυτό σημαίνει ότι πρέπει να δοθεί διαφορετική έννοια στην εδαφική συνοχή, με βάση την ιστορία, τον πολιτισμό ή τη θεσμική κατάσταση κάθε κράτους μέλους.

Η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων υψηλής ποιότητας είναι επίσης ιδιαίτερης σημασίας, συγκεντρώνοντας φορείς σε όλα τα επίπεδα: το εθνικό, το περιφερειακό, το αστικό, το αγροτικό και το τοπικό. Η επιτυχία στον τομέα της εδαφικής συνοχής, συνεπώς, εξαρτάται από τη χάραξη μιας περιεκτικής στρατηγικής, η οποία θα θέτει το πλαίσιο εντός του οποίου θα επιδιώκονται ειδικοί στόχοι και ενέργειες.

Σύμφωνα με το νέο νομοθετικό πλαίσιο, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να αναθέτουν στις πόλεις τη διάθεση κεφαλαίων για την αντιμετώπιση των αστικών θεμάτων στο πλαίσιο των νέων προγραμμάτων. Προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως η εταιρική σχέση, οι πόλεις θα πρέπει να συμμετέχουν σε ολόκληρη τη διαδικασία. Τούτο μπορεί να συμπεριλαμβάνει εν προκειμένω την ευθύνη για το σχεδιασμό και την εφαρμογή του αποκεντρωμένου μέρους του προγράμματος.

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει επίσης την παροχή ειδικής ενίσχυσης στις απόκεντρες περιφέρειες προκειμένου να αντιμετωπίζουν το υψηλό κόστος λόγω απόστασης. Μια ιδιαίτερη πρόκληση θα είναι να διασφαλισθεί ότι η εν λόγω ενίσχυση θα συμβάλει στην υλοποίηση της στρατηγικής του προγράμματος συνολικά όσον αφορά τη συμβολή στη δημιουργία αειφόρου ανάπτυξης και απασχόλησης.

2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση

Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την πολιτική της συνοχής και τις πόλεις, περισσότερο από το 60 % του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμένει σε αστικές περιοχές με περισσότερους από 50 000 κατοίκους⁽¹⁾. Οι πόλεις, και οι αστικές περιοχές γενικά, συγκεντρώνουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας, επιχειρήσεις και ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και έχουν βασική σημασία για την επίτευξη κοινωνικής συνοχής. Οι ευρωπαϊκές πόλεις και οι μητροπολιτικές περιοχές τείνουν να προσελκύουν τα άτομα με τα υψηλότερα προσόντα, δημιουργώντας συχνά έναν ενάρετο κύκλο που ενισχύει την καινοτομία και τις επιχειρήσεις, αυξάνοντας την ελκυστικότητά τους για νέα άτομα υψηλού επιπέδου.

Οι πόλεις και οι αστικές περιοχές δεν συγκεντρώνουν μόνο ευκαιρίες αλλά και προκλήσεις, και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αστικές περιοχές, όπως η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός (όπου περιλαμβάνεται το πρόβλημα των «εργαζομένων πτωχών»), η υψηλή και αυξανόμενη εγκληματικότητα, η αυξημένη συμφόρηση και η ύπαρξη θυλάκων φτώχειας μέσα στα όρια των πόλεων.

Τα προγράμματα που επικεντρώνονται στις αστικές περιοχές μπορούν να λαμβάνουν διάφορες μορφές. Πρώτον, υπάρχουν ενέργειες για την προώθηση των πόλεων ως κινητήρων της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι ενέργειες αυτές θα πρέπει να στοχεύουν σε βελτιώσεις της ανταγωνιστικότητας, π.χ. μέσω των συσπειρώσεων. Οι υποστηριζόμενες ενέργειες που θα υποστηρίζονται περιλαμβάνουν μέτρα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της ανάπτυξης υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών προς τους παραγωγούς. Η προσέλκυση και η διατήρηση προσωπικού με υψηλά προσόντα έχει επίσης μεγάλη σημασία (με μέτρα σχετικά με την προσβασιμότητα, την παροχή πολιτιστικών υπηρεσιών κ.λπ.).

Δεύτερον, υπάρχουν ενέργειες για την προώθηση της εσωτερικής συνοχής στο εσωτερικό των αστικών περιοχών, οι οποίες επιδιώκουν τη βελτίωση της κατάστασης των συνοικιών που βρίσκονται σε κρίση. Αυτό όχι μόνο παρέχει άμεσα οφέλη στις ίδιες τις συνοικίες, αλλά βοηθά στη μείωση της πίεσης για υπερβολική επέκταση προς τα προάστια με σκοπό την αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής.

(1) Ανακοίνωση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο «Πολιτική της συνοχής και πόλεις: Η συμβολή των αστικών περιοχών στην ανάπτυξη για την απασχόληση στις περιφέρειες». COM (2006) 385 τελικό της 12.7.2006.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικά τα μέτρα που αποσκοπούν στην ανασυγκρότηση του φυσικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση πρώην βιομηχανικών περιοχών, ειδικότερα σε παλαιές βιομηχανικές πόλεις, και τη διαφύλαξη και την ανάπτυξη της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, με δυναμικές θετικές παρενέργειες για την ανάπτυξη του τουρισμού ώστε να δημιουργηθούν πιο ελκυστικές πόλεις στις οποίες οι άνθρωποι θα επιθυμούν να ζουν. Η ανανέωση των υφιστάμενων δημόσιων χώρων και των βιομηχανικών περιοχών μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για την αποφυγή της περιαστικοποίησης και της άναρχης αστικής εξάπλωσης, βοηθώντας έτσι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Γενικότερα, με τη βελτίωση του προγραμματισμού, του σχεδιασμού και της συντήρησης των δημόσιων χώρων, οι πόλεις μπορούν να εξαλείψουν μέσω σχεδίου την εγκληματικότητα, να βοηθήσουν στη δημιουργία ελκυστικών δρόμων, πάρκων και ανοικτών χώρων που θα είναι ασφαλή και θα δημιουργούν αίσθημα ασφάλειας. Στις αστικές περιοχές, οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις αλληλοσυνδέονται στενά. Το αστικό περιβάλλον υψηλής ποιότητας συμβάλλει στην προτεραιότητα της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισαβόνας να καταστεί η Ευρώπη ένας πιο ελκυστικός τόπος όπου θα μπορεί κανείς να εργάζεται, να ζει και να επενδύει ⁽¹⁾.

Τρίτον, υπάρχουν ενέργειες για την προώθηση μιας πιο ισόρροπης, πολυκεντρικής ανάπτυξης με την ανάπτυξη του αστικού δικτύου και του εθνικού και του κοινοτικού επιπέδου, όπου συμπεριλαμβάνονται σύνδεσμοι μεταξύ των οικονομικά ισχυρότερων πόλεων και άλλων αστικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των μικρών και μεσαίων πόλεων. Τούτο θα απαιτήσει την πραγματοποίηση στρατηγικών επιλογών όσον αφορά τον εντοπισμό και την ενίσχυση των πόλων ανάπτυξης και, πράγμα εξίσου σημαντικό, τη δημιουργία των δικτύων που τους συνδέουν τόσο από φυσική άποψη (υποδομή, τεχνολογίες των πληροφοριών κ.λπ.) όσο και από ανθρώπινη άποψη (ενέργειες για την προώθηση της συνεργασίας κ.λπ.). Εφόσον οι πόλοι αυτές εξυπηρετούν ευρύτερες περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της άμεσης αγροτικής ενδοχώρας, συμβάλλουν στη βιώσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη του κράτους μέλους και της Κοινότητας συνολικά. Παρομοίως, οι αγροτικές περιοχές παρέχουν υπηρεσίες στην ευρύτερη κοινωνία, π.χ. με τη μορφή ευκαιριών αναψυχής και τοπίων με υψηλή αξία. Επομένως, θα πρέπει επίσης να εστιασθεί η διεπαφή αστικού-αγροτικού χώρου.

Με βάση την προηγούμενη εμπειρία, υπάρχουν διάφορες βασικές αρχές για τις αστικές ενέργειες. Πρώτον, οι βασικοί εταίροι στις πόλεις καθώς και οι τοπικές αρχές μπορούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την υλοποίηση αυτών των στόχων. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα κράτη μέλη μπορούν να μεταβιβάσουν την ευθύνη στις πόλεις όσον αφορά την αστική ανάπτυξη. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, π.χ., σε περιοχές όπου έχει σημασία η γειτονία, για να υπάρχει ανταπόκριση στις προκλήσεις που έχουν κυρίως τοπικό χαρακτήρα, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός ή η έλλειψη πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες.

Δεύτερον, η προετοιμασία ενός μεσοπρόθεσμου έως μακροπρόθεσμου σχεδίου για αειφόρο αστική ανάπτυξη αποτελεί γενικά μία από τις προϋποθέσεις για την επιτυχία εφόσον διασφαλίζει τη συνεκτικότητα των επενδύσεων και την περιβαλλοντική τους ποιότητα. Το γεγονός αυτό θα βοηθήσει επίσης στη διασφάλιση της δέσμευσης και της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην προσπάθεια ανανέωσης των αστικών περιοχών. Γενικά, χρειάζεται μια πολυεπιστημονική ή ολοκληρωμένη προσέγγιση. Για τις ενέργειες που βασίζονται σε περιοχές, παραδείγματος χάριν, για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, οι ενέργειες που επιδιώκουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής (μεταξύ άλλων το περιβάλλον και η στέγαση) ή το επίπεδο των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες πρέπει να συνδυάζονται με ενέργειες για την προώθηση της ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων και δημιουργίας θέσεων εργασίας ώστε να εξασφαλισθεί το μακροπρόθεσμο μέλλον των σχετικών περιοχών. Η νέα πρωτοβουλία JESSICA είναι σχεδιασμένη για την προώθηση και τη διευκόλυνση της ανάπτυξης προϊόντων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την υποστήριξη έργων που περιλαμβάνονται σε σχέδια αστικής ανάπτυξης.

Γενικά, οι ολοκληρωμένες υπηρεσίες και προγράμματα υποστήριξης θα πρέπει να επικεντρώνονται σε όσες ομάδες έχουν τις μεγαλύτερες ανάγκες, όπως οι μετανάστες, οι νέοι και οι γυναίκες. Όλοι οι πολίτες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην παροχή των υπηρεσιών.

2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά μειονεκτήματα

Η πολιτική της συνοχής μπορεί επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για την οικονομική αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών, συμπληρώνοντας τις ενέργειες που υποστηρίζονται από το νέο Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη – ΕΓΤΑΑ) ⁽²⁾. Αυτή η συμπληρωματική προσέγγιση θα πρέπει να επιδιώκει την υποστήριξη της αναδιάρθρωσης και της διαφοροποίησης της οικονομίας στις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης.

Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συνέργεια ανάμεσα στις διαρθρωτικές πολιτικές, στις πολιτικές για την απασχόληση και στις πολιτικές για την αγροτική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν τη συνέργεια και τη συνεκτικότητα μεταξύ των ενεργειών που θα χρηματοδοτούνται από το ΕΠΠΑ, το Ταμείο Συνοχής, το ΕΚΤ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) και το ΕΓΤΑΑ για μια δεδομένη περιοχή και για έναν δεδομένο τομέα δραστηριότητας. Οι κυριότερες κατευθυντήριες αρχές όσον αφορά την οριοθέτηση και το συντονισμό των ενεργειών που χρηματοδοτούνται από τα διάφορα Ταμεία θα πρέπει να καθορισθούν στο επίπεδο των εθνικών στρατηγικών πλαισίων αναφοράς/εθνικών στρατηγικών σχεδίων.

⁽¹⁾ Θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον. COM (2005) 718 τελικό.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1685/2005 του Συμβουλίου (ΕΕ L 277 της 21.10.2005, σ. 1).

Όσον αφορά την πολιτική της συνοχής, η δράση υπέρ των αγροτικών περιοχών ή των περιοχών με φυσικά μειονεκτήματα, συμπεριλαμβανομένων πολλών νησιωτικών περιφερειών, θα πρέπει να συμβάλλει στη δημιουργία νέων ευκαιριών μέσω της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας. Τούτο περιλαμβάνει τις προσπάθειες για την υποστήριξη της παροχής ενός ελάχιστου επιπέδου πρόσβασης υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος ώστε να προσελκυσθούν εταιρείες και ειδικευμένο προσωπικό και να περιοριστεί η μεταναστευτική έξοδος. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητη η δυνατότητα σύνδεσης με τα κυριότερα εθνικά και ευρωπαϊκά δίκτυα. Επιπλέον, η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να ενισχύει τις ενδογενείς δυνατότητες των αγροτικών περιοχών, ευνοώντας, π.χ., την προώθηση της εμπορίας προϊόντων στις εθνικές και διεθνείς αγορές και την καινοτομία όσον αφορά τις διαδικασίες και τα προϊόντα στο πλαίσιο των υφισταμένων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η επίτευξη της απαραίτητης κρίσιμης μάζας ώστε να μπορούν να παρέχονται αποτελεσματικές υπηρεσίες –συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών για την προστασία της υγείας των εργαζομένων, όπως προαναφέρθηκε– αποτελεί μία ιδιαίτερη πρόκληση. Η διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης σε όλες τις υπηρεσίες, ειδικά στις πολύ αραιοκατοικημένες περιοχές, μπορεί να επιτευχθεί με επενδύσεις σε αναπτυξιακούς πόλους στις αγροτικές περιοχές (π.χ. στις μικρές και μεσαίες πόλεις) και με την ανάπτυξη οικονομικών συσπειρώσεων που θα βασίζονται στα τοπικά πλεονεκτήματα σε συνδυασμό με τη χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών πληροφοριών.

Πολλές αγροτικές περιοχές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό. Οι περιοχές αυτές έχουν ανάγκη μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης που θα έχει επίκεντρό της την ποιότητα, θα επικεντρώνεται στην ικανοποίηση των καταναλωτών και θα βασίζεται στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης. Οι ενέργειες θα πρέπει να έχουν ως στόχο την αξιοποίηση και να επιδιώκουν τη διαφύλαξη και ανάπτυξη των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων τα οποία, μέσω της προστασίας των οικοτόπων και της υποστήριξης των επενδύσεων στη βιοποικιλότητα, μπορούν να έχουν σημαντικές θετικές παρενέργειες. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση θα πρέπει να έχει ως στόχο το θετικό αντίκτυπο στον τουριστικό τομέα, στην τοπική οικονομία, στους ανθρώπους που εργάζονται στον τομέα του τουρισμού, στους επισκέπτες και στον τοπικό πληθυσμό καθώς και στη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά.

Όσον αφορά τον τομέα της αλιείας, η οικονομική αναδιάρθρωση των παράκτιων περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία και των μικρότερων νησιών αποτελεί συχνά ιδιαίτερη πρόκληση για γεωγραφικούς λόγους και η πολιτική της συνοχής μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ως συμπλήρωμα στις ενέργειες που υποστηρίζονται από το ΕΑΤ.

2.3. Συνεργασία

Τα μέτρα για την προώθηση της διασυνοριακής, διεθνικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας στον τομέα της θάλασσας, κατά περίπτωση, θα πρέπει να έρχονται ως συμπληρώματα των προαναφερόμενων τριών προτεραιοτήτων. Κατά συνέπεια, η στενότερη συνεργασία ανάμεσα στις περιφέρειες της ΕΕ θα πρέπει να επιταχύνει την οικονομική ανάπτυξη και να προκαλέσει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Τα εθνικά σύνορα αποτελούν συχνά εμπόδιο στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού εδάφους συνολικά και μπορούν να περιορίσουν την πλήρη ανάπτυξη των ανταγωνιστικών του δυνατοτήτων. Στο διασυνοριακό και διεθνές πλαίσιο οι μεταφορές, η διαχείριση των υδάτων και η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν σαφή παραδείγματα προκλήσεων που απαιτούν στοχευμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση η οποία υπερβαίνει τα εθνικά όρια. Όσον αφορά την εφαρμογή, τα κράτη μέλη ίσως επιθυμούν να εξετάσουν τη δυνατότητα σύστασης ενός ευρωπαϊκού ομίλου εδαφικής συνεργασίας που θα αναλάβει το ρόλο της διευθύνουσας αρχής για ορισμένα προγράμματα συνεργασίας.

2.4. Διασυνοριακή συνεργασία

Ο στόχος της διασυνοριακής συνεργασίας στην Ευρώπη είναι η συνένωση περιφερειών που τις χωρίζουν τα εθνικά σύνορα και έχουν τα ίδια προβλήματα τα οποία μπορούν να λυθούν μόνο από κοινού. Τέτοιου είδους προκλήσεις αντιμετωπίζουν όλες οι παραμεθόριες περιφέρειες της Ένωσης ως αποτέλεσμα του κατακερματισμού των αγορών εργασίας και κεφαλαίων, των δικτύων υποδομών, της δημοσιονομικής ικανότητας και της θεσμικής κατάστασης.

Παρόλο ότι τα προγράμματα συνεργασίας θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στη συγκεκριμένη κατάσταση που αντιμετωπίζει κάθε παραμεθόρια περιοχή, είναι σημαντικό να γίνει μία προσπάθεια συγκέντρωσης της ενίσχυσης στις βασικές προτεραιότητες για την προώθηση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Δεν υπάρχουν γενικής εφαρμογής συστάσεις όσον αφορά τη μελλοντική διασυνοριακή συνεργασία λόγω της μεγάλης ποικιλίας των καταστάσεων. Ταυτόχρονα, λαμβανομένων υπόψη των εμποδίων που δημιουργούν τα σύνορα, ένα καλό σημείο εκκίνησης θα ήταν η βελτίωση των υφισταμένων υποδομών όσον αφορά τις μεταφορές και τις επικοινωνίες καθώς και η δημιουργία, όπου υπάρχει ανάγκη, νέων συνδέσεων. Αυτές είναι οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία και την ανάπτυξη διασυνοριακών σχέσεων.

Η διασυνοριακή συνεργασία θα πρέπει να επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των παραμεθόριων περιφερειών. Επιπλέον, θα πρέπει να συμβάλλει στην οικονομική και κοινωνική ενοποίηση, ιδίως στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν εκτεταμένες οικονομικές ανισότητες σε οποιαδήποτε από τις δύο πλευρές. Οι ενέργειες θα πρέπει να περιλαμβάνουν την προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και τεχνολογίας, την ανάπτυξη διασυνοριακών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, την αξιοποίηση των διασυνοριακών δυνατοτήτων στους τομείς της εκπαίδευσης/κατάρτισης και υγειονομικής περίθαλψης, την ενοποίηση της διασυνοριακής αγοράς εργασίας και την κοινή διαχείριση του περιβάλλοντος και των κοινών απειλών. Στις περιπτώσεις που συντρέχουν ήδη οι βασικές προϋποθέσεις διασυνοριακής συνεργασίας, η πολιτική της συνοχής θα πρέπει να εστιάζει την ενίσχυση προς ενέργειες οι οποίες προσδίδουν προστιθέμενη αξία στις διασυνοριακές δραστηριότητες: π.χ. αύξηση της διασυνοριακής ανταγωνιστικότητας μέσω της καινοτομίας καθώς και της έρευνας και ανάπτυξης· σύνδεση των άυλων δικτύων (υπηρεσίες) ή των φυσικών δικτύων (μεταφορές) για την ενίσχυση της διασυνοριακής ταυτότητας ως χαρακτηριστικού της ιδιότητας του ευρωπαϊού πολίτη· προώθηση της διασυνοριακής ενοποίησης της αγοράς εργασίας· διασυνοριακή διαχείριση υδάτων και έλεγχος των πλημμυρών· κοινή διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που εμφανίζονται λόγω της αλλαγής των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης συνεπεία της διεύρυνσης. Ως προς το θέμα αυτό, υπάρχει ανάγκη να προωθηθούν συνεκτικές διασυνοριακές ενέργειες που θα ενθαρρύνουν την οικονομική δραστηριότητα και στις δύο πλευρές και θα εξαλείφουν τα εμπόδια για την ανάπτυξη. Για το σκοπό αυτό, η πολιτική της συνοχής και το νέο ευρωπαϊκό μέσο γειτονίας και εταιρικής σχέσης και, όπου ενδείκνυται, το νέο προενταξιακό μέσο πρέπει να δημιουργήσουν ένα συνεκτικό πλαίσιο για σχετικές ενέργειες.

2.5. Διεθνική συνεργασία

Στις διεθνικές περιφέρειες, υπάρχει μεγάλη ανάγκη αύξησης της οικονομικής και κοινωνικής ενοποίησης και συνοχής. Τα προγράμματα διεθνικής συνεργασίας έχουν ως στόχο την αύξηση της συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη μέλη σε θέματα στρατηγικής σημασίας.

Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να ενισχύονται οι ενέργειες οι οποίες επιδιώκουν να βελτιώσουν τη φυσική διασύνδεση των εδαφών (π.χ. επενδύσεις στις βιώσιμες μεταφορές) καθώς και τις άυλες συνδέσεις (δίκτυα, ανταλλαγές ανάμεσα στις περιφέρειες και στα εμπλεκόμενα μέρη).

Οι σχεδιαζόμενες ενέργειες περιλαμβάνουν τη δημιουργία ευρωπαϊκών μεταφορικών διαδρόμων (ιδιαίτέρως διασυνοριακών τμημάτων) και δράσεων για την πρόληψη των φυσικών κινδύνων, π.χ. πυρκαϊές, ξηρασίες, πλημμύρες, τη διαχείριση των υδάτων σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμών, την ολοκληρωμένη θαλάσσια συνεργασία, την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης και τα δίκτυα E&A/καινοτομίας.

Ο χάρτης των σημερινών ζωνών με προοπτικές για διεθνική συνεργασία έχει τροποποιηθεί για να διασφαλισθεί ότι οι ζώνες αυτές δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή βασικών διαρθρωτικών ενεργειών. Οι ζώνες σχεδιάστηκαν λαμβάνοντας υπόψη την εδαφική συνεκτικότητα και λειτουργικά κριτήρια γεωγραφικού χαρακτήρα, π.χ. ζώνες που βρίσκονται στην ίδια λεκάνη απορροής ποταμού ή παράκτια ζώνη, που ανήκουν στην ίδια ορεινή περιοχή, ή τις οποίες διασχίζει ένας βασικός μεταφορικός διάδρομος. Υπάρχουν και άλλα κατάλληλα κριτήρια, όπως η ιστορία ή οι θεσμικές δομές, η υφιστάμενη συνεργασία ή διάφορες συνθήκες.

2.6. Διαπεριφερειακή συνεργασία

Τα προγράμματα διαπεριφερειακής συνεργασίας θα πρέπει να επικεντρώνονται στην ανανεωμένη στρατηγική της Λισαβόνας: ενίσχυση της καινοτομίας, των ΜΜΕ και της επιχειρηματικότητας, προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη των κινδύνων. Επιπλέον, η ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την αστική ανάπτυξη, ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα (όπως οι υγειονομικές υπηρεσίες και η διακυβέρνηση με χρήση ΤΠΕ) και η εφαρμογή προγραμμάτων συνεργασίας καθώς και η εκπόνηση μελετών και η συλλογή δεδομένων είναι τομείς που θα ενθαρρύνονται. Η διαπεριφερειακή συνεργασία μπορεί επίσης να υποστηρίζεται στο πλαίσιο των προγραμμάτων σύγκλισης, περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης. Επιπλέον, θα ενθαρρύνονται επίσης οι ανταλλαγές εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την αστική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη, τις σχέσεις ανάμεσα στις πόλεις και στις αγροτικές περιοχές και την υλοποίηση προγραμμάτων συνεργασίας.